

E-ISSN : 2667-5757

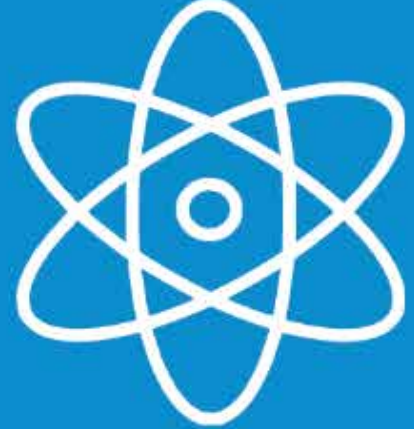
ISSN: 2618-6241

HALIÇ ÜNİVERSİTESİ

Haliç University

FEN BİLİMLERİ DERGİSİ

JOURNAL OF SCIENCE

2023- Cilt: 6 Sayı: 1

2023- Volume: 6 Issue: 1

ISSN: 2618-6241
e-ISSN: 2667-5757

HALIÇ ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ DERGİSİ

HALIÇ UNIVERSITY
JOURNAL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES

Cilt: 6 Sayı: 1 Tarih: Eylül 2023
Volume: 6 Issue: 1 Date: September 2023

Haliç Üniversitesi Adına Sahibi
Owner on behalf of Haliç University

Prof. Dr. Zafet UTLU
Haliç Üniversitesi Rektörü

Editörler
Editors

Prof. Dr. Emine Esra KASAPBAŞI
Editör/ Editor-in- Chief
Doç. Dr. Alireza SOURİ
Editör Yardımcısı/ Associate Editor
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa DENİZ
Editör Yardımcısı/ Associate Editor
Arş. Gör. Ceren ÇOLAK
Editör Asistanı/ Assistant Editor
Arş. Gör. Kerem Kaan AKHAN
Türçe Editörü/ Turkish Editor
Arş. Gör. Ömer Faruk ŞAHİN
İngilizce Editörü/ English Editor

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Publishing Manager

Haliç Üniversitesi

Yönetim Yeri
Head Office

Haliç Üniversitesi

Yazışma Adresi
Corresponding Address

Haliç Üniversitesi, Güzeltepe Mahallesi, 15 Temmuz
Şehitler Caddesi, No: 15 34060
Eyüp/İSTANBUL
Tel: 212 924 24 44

İnternet Adresi
Web Address

E-posta: fbd@thalic.edu.tr
<http://dergipark.gov.tr/hafebid>

Yayın Türü
Publication Type

Yerel Süreli / Periodical
Mart ve Eylül Aylarında olmak üzere yılda iki sayı
yayınlanır
ISSN: 2618-6241-

Asitsiz kâğıda basılmaktadır
Printed on acid free paper

Baskı
Printing Press

Basım Tarihi
Publication Date

Derginin Tarandığı Kaynaklar
Index in

DergiPark
AKADEMİK

Yayın Kurulu/Publishing Board

Prof. Dr. Zafer UTLU (Makine Mühendisliği, Mühendislik Fakültesi, Haliç Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Ömer OĞUZ (Matematik Bölümü, Fen Edebiyat Fakültesi, Haliç Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Burçin Cem ARABACIOĞLU (Mimarlık Bölümü, Mimarlık Fakültesi, MSGSU, Türkiye)
Prof. Dr. Fusun SEÇER KARİPTAŞ (İç Mimarlık bölümü, Mimarlık Fakültesi, Haliç Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Yasin ALEMDAĞ (Makine Mühendisliği Bölümü, Makine Mühendisliği Fakültesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Behiye YÜKSEL (Makine Mühendisliği Bölümü, Mühendislik Fakültesi, Haliç Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Selçuk ÇEBİ (Endüstri Mühendisliği Bölümü, Mühendislik Fakültesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Ali SIRMA (Endüstri Mühendisliği Bölümü, Mühendislik Fakültesi, Haliç Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Öğr. Üyesi Ali GÖKŞENLİ (Makine Mühendisliği Bölümü, Mühendislik Fakültesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Öğr. Üyesi Sahra KIRMUSAOĞLU (Moleküler Biyoloji ve Genetik Bölümü, Fen Edebiyat Fakültesi, Haliç Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Deniz TÜRKOĞLU (Matematik Bölümü, Fen Edebiyat Fakültesi, Haliç Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Öğr. Üyesi Soner ÖZGÜNEL (Elektrik Elektronik Mühendisliği Bölümü, Mühendislik Fakültesi, Haliç Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Öğr. Üyesi Jülide EDİRNE ERDİNÇ (Mimarlık Bölümü, Mimarlık Fakültesi, Haliç Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep TURGUT AKGÜN (Bilgisayar Mühendisliği Bölümü, Mühendislik Fakültesi, Medeniyet Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Öğr. Üyesi Gökçe AKGÜN (Endüstri Mühendisliği Bölümü, Mühendislik Fakültesi, Haliç Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Öğr. Üyesi Turan ŞİŞMAN (Makine Bölümü, Meslek Yüksekokulu, OSTİM Teknik Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Öğr. Üyesi Çağrı ÖZGÜN KİBİROĞLU (Endüstri Mühendisliği Bölümü, Mühendislik Fakültesi, Haliç Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Öğr. Üyesi Fatma KOSOVALI ÇAVUŞ (Elektronik Teknolojisi, Meslek Yüksekokulu, Haliç Üniversitesi, Türkiye)

Editör Kurulu/Editorial Board

Prof. Dr. Emine Esra KASAPBAŞI (Moleküler Biyoloji ve Genetik Bölümü, Fen Edebiyat Fakültesi, Haliç Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Alireza SOURİ (Yazılım Mühendisliği, Mühendislik Fakültesi, Haliç Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Öğr. Üy. Mustafa Deniz TÜRKOĞLU (Matematik Bölümü, Fen Edebiyat Fakültesi, Haliç Üniversitesi, Türkiye)
Arş. Gör. Özlem GÜLEN (İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, Fen Edebiyat Fakültesi, Haliç Üniversitesi, Türkiye)
Arş. Gör. Ceren ÇOLAK (Moleküler Biyoloji ve Genetik Bölümü, Fen Edebiyat Fakültesi, Haliç Üniversitesi, Türkiye)
Arş. Gör. Merve ÖZTÜRK (Mimarlık Bölümü, Mimarlık Fakültesi, Haliç Üniversitesi, Türkiye)

Danışma Kurulu/Advisory Board

Prof. Dr. Oya OĞUZ (Matematik Bölümü, Fen Edebiyat Fakültesi, Haliç Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Salaheddine BENDAK (Endüstri Mühendisliği Bölümü, Mühendislik Fakültesi, Haliç Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Önder KÜÇÜKERMEN (Endüstriyel Tasarım Bölümü, Mimarlık Fakültesi, Haliç Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Burhanettin Koray TUNÇALP (Meslek Yüksekokulu, Haliç Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Hasan SOFUOĞLU (Makine Mühendisliği Bölümü, Mühendislik Fakültesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Hüseyin CÖMERT (Makine Mühendisliği Bölümü, Mühendislik Fakültesi, Beykent Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Hüseyin ÇİMENOĞLU (Metoloji ve Malzeme Bilimi Bölümü, Kimya ve Metoloji Fakültesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Ferhat DİKMEN (Makine Mühendisliği Bölümü, Mühendislik Fakültesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Rıfat YAZICI (Bilgisayara Mühendisliği Bölümü, Mühendislik Fakültesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Gündüz ÖZİŞİK (İnşaat Mühendisliği Bölümü, Mühendislik Fakültesi, Işık Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Murat AYDIN (Makine Mühendisliği Bölümü, Mühendislik Fakültesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Can ÜLKER (Deprem Mühendisliği Ve Afet Yönetim Enstitüsü, İstanbul Teknik Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Gülay BAYSAL (Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Mustafa Cem KASAPBAŞI (Bilgisayara Mühendisliği Bölümü, Mühendislik Fakültesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Mazin Abed MOHAMMED (Bilgi Teknolojileri Bölümü, Bilgisayar ve Bilişim Teknolojileri Okulu, Anbar Üniversitesi, Irak)
Doç. Dr. Nima Jafari NAVİMİPOUR (Bilgisayar Mühendisliği Bölümü, Kadir Has Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Öğr. Üy. Arif KARABUĞA (Makine Programı Meslek Yüksek Okulu, Haliç Üniversitesi, Türkiye)
Dr. Öğr. Üy. Parvaneh ASGHARİ (Bilgisayar Mühendisliği Bölümü, Teknoloji ve Mühendislik Fakültesi, İslami Azad Üniversitesi, Tahran, İran)
Dr. Öğr. Üy. Fatemeh SAFARA (Bilgisayar Mühendisliği Bölümü, Teknoloji ve Mühendislik Fakültesi, İslami Azad Üniversitesi, Tahran, İran)
Dr. Öğr. Üy. Mohammad Saad TALİB (Ağ Teknolojileri Bölümü, Bilgi Teknolojisi Okulu, Babylon Üniversitesi, Irak)

Cilt 6 Sayı 1 Hakem Listesi/Volume 6 Issue 1 Reviewer List

Doç. Dr. SELÇUK SEVGİN
Doç. Dr. Muhammed Ali AYDIN
Dr. Öğr. Üyesi Fatma Ceyda GÜNEY YÜKSEL
Dr. Öğr. Üyesi Esin SARIMAN ÖZEN
Dr. Öğr. Üyesi Onurcan ALBAYRAK
Dr. Öğr. Üyesi Tuğba ERDİL POLAT

AMAÇ VE KAPSAM

Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi Eylül 2018 tarihinden itibaren yılda iki kez yayımlanır. Bu dergide temel bilimler, mühendislik ve mimarlık alanlarında araştırmaya dayalı Türkçe veya İngilizce dilinde özgün ve derleme makaleler yayımlanır. Gönderilen makaleler hakemler tarafından incelenerek değerlendirilir ve kabul edilen makaleler derginin web sayfasında online olarak yayımlanır.

Yayın İzni

Bireysel kullanım dışında, Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi'nde yayınlanan makaleler, şekiller ve tablolar yazılı izin olmaksızın çoğaltılamaz, bir sistemde arşivlenemez ve reklam ya da tanıtım amaçlı materyallerde kullanılamaz. Bilimsel makalelerde, uygun şekilde kaynak gösterilerek alıntılar yapılabilir.

Açık Erişim Politikası

Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi açık erişim politikasını benimsemiş bir dergidir.

Yazıların Bilimsel ve Hukuki Sorumluluğu

Yayımlanan makalelerin bilimsel ve hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazıların içeriğinden ve kaynakların doğruluğundan yazarlar sorumludur. Editör, Yardımcı Editörler, Yayın ve Danışma Kurulu Üyeleri ve Yayımcı dergideki hatalardan veya bilgilerin kullanımından doğacak olan sonuçlardan dolayı sorumluluk kabul etmez.

AIMS AND SCOPE

Haliç University Journal of Natural and Applied Sciences is published twice a year since September 2018. This journal publishes original and compilation articles in Turkish or English based on research in the fields of basic sciences, engineering and architecture. The submitted articles will be reviewed and evaluated by the referees and the accepted articles will be published on-line and in print on the web page.

Permission Requests

Apart from individual use, articles, forms and tables published in Haliç University Journal of Natural and Applied Sciences cannot be reproduced without written permission and cannot be archived in a system or used for advertising or promotional materials. Scientific articles can be cited with appropriate references.

Open Access Policy

Haliç University Journal of Natural and Applied Sciences is a journal, which has adopted open access policy.

Scientific and Legal Responsibility of Articles

The scientific and legal responsibility of the published articles belongs to their authors. The authors are responsible for the content of the articles and for the correctness of the sources. The Editor-in-Chief, Associate Editor, Assistant Editors, Members of the Publication and Advisory Board and the Publisher cannot be held responsible for errors or *any consequences arising from the use of information contained in this journal*.

Değerli Okurlar,

Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisinin Beşinci cildinin İkinci sayısını siz değerli okurlarımıza sunmaktan büyük mutluluk duyuyoruz. Dergimizin bu sayısında iç mimarlık alanlarında hazırlanmış iki orijinal makale yer almaktadır. Dergimize makale göndererek bilimsel katkı sunan tüm yazarlarımıza, bu makaleleri değerlendirerek yorumlarını bildiren hakemlerimize ve derginin hazırlanmasında emeği geçen tüm çalışma arkadaşlarımıza teşekkürü bir borç biliriz.

Dergimizin bu sayısının siz okurlarımıza yararlı olmasını diler, saygılar sunarız.

Prof. Dr. E. Esra KASAPBAŞI

Editör

Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi

Dear Readers,

We are pleased to present the Second issue of the Fifth volume of the Journal of Haliç University Natural and Applied Sciences to you. In this issue, two original articles related to the fields of interior architecture are included. We would like to thank all the authors of the articles for their scientific contributions, the reviewers for their valuable comments and our journal team for their help and efforts for preparing this issue for publication. We hope that this issue of our journal will be beneficial to you. Yours sincerely,

Prof. Dr. E. Esra KASAPBAŞI

Editor

Journal of Haliç University Natural and Applied Sciences

İçindekiler / Contents

Araştırma Makaleleri / *Research Articles*

İç Mimarlık / *Interior Architecture*

Osmanlı Taşra Merkezlerinde Modern Belediyelerin Ortaya Çıkışı:

19. Yüzyıl Sonu ve 20. Yüzyıl Başlarında Ankara Örneği 1-15

Sezin DİRİHAN

The Emergence of Modern Municipalities in the Ottoman Outback Centers: The End of the 19th Century and the 20th. The Example of Ankara at the Beginning of the Century

Uzaktan Eğitimin İç Mimarlık Proje Stüdyolarındaki

Üretimlere Etkileri 16-32

Ayşen Cevriye BENLİ

Effects of Distance Education on Production in Interior Architecture Project Studios

Orcid: 0000-0002-6934-996X

Gönderim Tarihi: 28.08.2023

Kabul/Yayın Tarihi: 09.10.2023

*Sorumlu Yazar E-Posta Adresi: sezindirihan@halic.edu.tr

Osmanlı Taşra Merkezlerinde Modern Belediyelerin Ortaya Çıkışı: 19. Yüzyıl Sonu ve 20. Yüzyıl Başlarında Ankara Örneği

Sezin DİRİHAN^{1*}

¹Haliç Üniversitesi, İç Mimarlık Bölümü, İstanbul, Türkiye

Öz

Tanzimat dönemi reformları Osmanlı İmparatorluğu'nun hem toplumsal dinamiklerini hem de kentsel yapısını etkilemiştir. Bu dönüştürücü dönem, idari ve ekonomik modellerde, kentsel göç ve şehir nüfusundaki artışla birlikte kapsamlı kentsel planlama müdahalelerini gerektiren önemli değişimleri beraberinde getirmiştir. Şehirlerin fiziki anlamda düzenlenmesi, imar faaliyetleri, temizlik ve bakım hizmetleri gibi ihtiyaçlar aciliyet kazanırken, şehirlerdeki kontrolsüz büyüme de yeni bir idari örgütlenmeyi gerektirmiştir. Daha önceleri kadıların kontrolünde olan idari yapının da yetersiz kalmasıyla birlikte modern belediyelerin oluşum sürecini başlamıştır.

19. yüzyıl sonundan itibaren başta başkent İstanbul olmak üzere zamanla diğer taşra merkezlerine yayılan pek çok kentsel düzenleme faaliyetleri görülür. Çalışmada, Osmanlı Devleti'nin önemli taşra vilayetlerinden olan Ankara'da, 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başı aralığında gerçekleştirilen modern belediyeçilik faaliyetlerinin sürecinin ve gelişiminin izlenmesi hedeflenmektedir. Temel amaç, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki modern belediyeçilik çalışmalarının Ankara kentindeki yansımalarını ve etkilerini, belediye teşkilatının başlangıcından itibaren incelemek olacaktır. Bir vaka çalışması olarak Ankara'nın seçilmesini motive eden çeşitli temel faktörler bulunmaktadır; bunlar arasında İstanbul'un ötesinde kentsel gelişime ilişkin daha geniş bir anlayışa duyulan ihtiyaç, Ankara'nın bölgesel önemi, İstanbul ile karşılaştırmalı analiz potansiyeli ve Osmanlı şehirlerinin değişen zamana nasıl uyum sağladığına dair veriler sunması gibi gerekçeler yer almaktadır.

Anahtar sözcükler: Ankara, Belediye, Osmanlı Devleti, Kentsel reform, Şehircilik

1. Giriş

19. yüzyıldaki Tanzimat Fermanı reformları, Osmanlı İmparatorluğu'nda bir dönüm noktası yaratmış; sadece idari ve ekonomik yapıyı yeniden şekillendirmekle kalmamış, aynı zamanda kentsel yapıyı da derinden etkilemiştir. Şehirler artan nüfusla büyüdükçe ve kırsal kesimden göçmen akınına maruz kaldıkça, geleneksel kent planlamasının yetersizliği giderek daha belirgin hale gelmiştir. Osmanlı şehirlerindeki altyapı ihtiyaçları ve eksikler, şehirlerin batılı bir görünüme kavuşması önünde somut engeller oluşturduğundan; tıpkı Avrupa'daki gibi geniş ve düzenli caddelerin olması, parkların ve meydanların oluşturulması niyetlerinin de bu reform sürecini şekillendirmede önemli etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Şehirlerin kontrolsüz büyümesi önemli bir zorluk teşkil ediyordu. Ağırlıklı olarak kadıların denetlediği geleneksel idari yapıların ise bu kontrolsüz büyümeyi yönetecek donanımına sahip olmaması, modern belediyelerin kurulması sürecini getirmiştir. Temelleri başkent İstanbul'da atılmış bu yeni idari yapılanma, etkilerini yavaş yavaş Osmanlı İmparatorluğu'ndaki taşra merkezlerine yayacak şekilde, kentsel yönetimde çığır açan bir değişimi simgeleyecekti. Kentsel reformlar, yalnızca şehirlerin fiziksel düzenini değil aynı zamanda sosyal, ekonomik ve kültürel dinamiklerini de yeniden şekillendirmiştir. Bu bağlamda, Osmanlı kentsel gelişiminin önemli bir sürecini kapsayan modern belediyelerin kurulması kentsel yönetimde yeni bir dönemin habercisi olmuştur.

İdari yapılanmada Osmanlı taşra merkezleri; tarihi, kültürel ve coğrafi bağlamına özgü zorluklar ve farklılıklar içerdiğinden kendine özgü değişkenler sunmuş, modern belediyelerin kuruluş süreci çeşitli dinamiklerle şekillenmiştir. Bu şehirler arasında Ankara, önemli ticaret yolları üzerinde stratejik bir konuma sahip ve imparatorluk içindeki ticari faaliyetlerin bağlantı noktası olan bir merkez konumundaydı. Aynı zamanda Tanzimat sonrasındaki pek çok reformun izinin sürülebildiği bir vilayet olarak Ankara, Osmanlı Devleti'nin modern belediyecilik faaliyetlerinin gelişimini taşra bağlamında izlemeye olanak sağlamaktadır.

19. yüzyıl başında Anadolu Eyaleti'nden ayrılarak ayrı bir eyalet olan Ankara, Yozgat, Kayseri, Çorum ve Kırşehir şehirlerini kapsayan vilayet merkezi konumunda olmuştur. Buna yüzyıl sonlarında İstanbul ile arasında ulaşımı sağlayan demiryolunun açılması da eklenince, nüfus ve ticaretin canlandığı ve şehrin yeni bir merkez doğrultusunda yeniden hareketlendiği görülür. 1871 yılındaki vilayet salnamelerinde yer almaya başlayan Ankara Belediye Meclisi'nin, gerek kendi bünyesinde gerekse vilayet meclisi ile birlikte, 1924 yılındaki Ankara Şehremaneti'nin kuruluşuna kadar olan sürede yaptığı çalışmalar, Ankara'daki modern belediyecilik faaliyetlerini yansıması açısından önemlidir. Bu çalışma, belediye örgütünün salnamede yer almaya başladığı tarihten itibaren Osmanlı Devleti'nde modern belediyecilik bağlamında yapılan çalışmaların Ankara şehrindeki yansımalarını ve etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Modern belediyecilik faaliyetlerine dair yapılmış pek çok çalışmanın İstanbul'a odaklanma eğiliminde olduğu; Anadolu'nun merkezinde yer alan Ankara vilayetinin ihmal edildiği düşünülmektedir. Ankara, İstanbul ile aynı öneme sahip olmasa da, idari ve bölgesel bağlamda yadsınamaz derecede önemliydi. Bir eyalet merkezi olma rolünün ötesinde, Anadolu'daki stratejik konumu ve idari merkez konumu olması sebebiyle bir yönetim ve bölgesel otorite merkeziydi. Dolayısıyla, Ankara'nın ele alınan dönemdeki tarihsel gelişimi, Osmanlı şehirlerinin, Tanzimat reformları ve modern belediyelerin kurulmasıyla başlayan bu dönüştürücü değişimlere nasıl uyum sağladığını incelemek için değerli bir örnek sunmaktadır. Bununla birlikte çalışmanın, başkent İstanbul ile Ankara gibi bir taşra merkezinde kentsel planlamanın ve modern belediyelerin ortaya çıkışı ve yansımalarına dair karşılaştırmalı bir yaklaşımı mümkün kılarak; Türkiye'deki kentsel gelişimin daha kapsamlı anlaşılmasına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Modern belediyecilik faaliyetlerine dair yapılmış pek çok çalışmanın İstanbul'a odaklanma eğiliminde olduğu; Anadolu'nun merkezinde yer alan Ankara vilayetinin ihmal edildiği düşünülmektedir. Ankara, İstanbul ile aynı öneme sahip olmasa da, idari ve bölgesel bağlamda yadsınamaz derecede önemliydi. Bir eyalet merkezi olma rolünün ötesinde, Anadolu'daki stratejik konumu ve idari merkez konumu olması sebebiyle bir yönetim ve bölgesel otorite merkeziydi. Dolayısıyla, Ankara'nın ele alınan dönemdeki tarihsel gelişimi, Osmanlı şehirlerinin, Tanzimat reformları ve modern belediyelerin kurulmasıyla başlayan bu dönüştürücü değişimlere nasıl uyum sağladığını incelemek için değerli bir örnek sunmaktadır. Bununla birlikte çalışmanın, başkent İstanbul ile Ankara gibi bir taşra merkezinde kentsel planlamanın ve modern belediyelerin ortaya çıkışı ve yansımalarına dair karşılaştırmalı bir yaklaşımı mümkün kılarak; Türkiye'deki kentsel gelişimin daha kapsamlı anlaşılmasına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Semavi Eyice'nin "Ankara'nın Eski Bir Resmi" veya Sevgi Aktüre'nin "19. Yüzyıl Sonunda Anadolu Kenti Mekansal Yapı Çözümlemesi" adlı çalışmaları Ankara'nın kent tarihine kapsamlı olarak ışık tutan kaynaklardır. . Mehmet Tuncer'in "Ankara (Angora): Şehri Merkez Gelişimi (14.-20. yy)" adlı kitabı ise Ankara şehrinin gelişimini ticaret yapıları ekseninde ele alan bir başka temel kaynak olarak yer alır.

Osmanlı Dönemi'ndeki imar ve belediye kararlarına dair kapsamlı bir rehber niteliğinde olan, Osman Nuri Ergin'in "Mecelle- i Umur-ı Belediye" adlı eseri ve tüm bu imar yasalarını günümüz Türkçesiyle aktaran ve yorumlayan Melih Ersoy'un "Osmanlı'dan Günümüze İmar ve Yasalar" adlı kitabı, çalışmanın faydalandığı temel kaynaklardan olmuştur. Osmanlı Devleti'ndeki modern belediyecilik faaliyetlerini inceleyen öncü çalışmalardan olan İlber Ortaylı'nın "Tanzimat Döneminde Mahalli İdareler" çalışması genel çerçeveyi çizebilmek; Zeynep Çelik'in "19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti Değişen İstanbul" adlı kitabı ise başkent İstanbul'daki öncü çalışmaları karşılaştırmalı biçimde takip edebilmek açısından yönlendirici olmuştur. Tüm bunlarla birlikte değişikliklerin arka planını okuyabilmek açısından Ankara şehrinin morfolojik ve toplumsal dönüşümünü konu alan pek çok çalışma ve tez de mevcuttur.

2. Malzeme ve Yöntem

Bağımsız bir kurum olmayı henüz başaramamış belediyelerin bu dönemdeki faaliyetlerine dair ulaşılabilen birincil kaynaklar kısıtlıdır. Yapılan her işin kaydının tutulmamış olabileceği ya da faaliyetler farklı kurumlar üzerinden sürdürüldüğü için kayıtların dağınık halde bulunabileceği ihtimal dahilindedir. Ankara şehri için alınan kararları belgelemesi açısından en kapsamlı kaynaklar vilayet salnameleri ve vilayet gazeteleri olarak karşımıza çıkar. Osmanlı Devleti'nde 1866 yılından sonra görülmeye başlayan vilayet salnamelerinin özel matbaaların yayılmasıyla birlikte pek çok il için yayımlanmaya başladığı görülür [1]. On beş sayısının basıldığı bilinen Ankara Vilayet Salnameleri'nin on üçü ulaşılabilir durumda olup, ilkinde 1871 yılında rastlanır. Şehre dair idari, askeri ve beledi örgütlenmelerin yer aldığı salnamelerden, belediye meclisinin ne zaman aktif olduğu ve üyelerinin kimler olduğu gibi bilgilere ulaşmak açısından pek çok konuda faydalanılmıştır.1 Belediyeyle ilgili yayımlanmış haberlere, sayesinde ulaşmanın mümkün olduğu, ilk sayısı 1872 yılında yayımlanan vilayet gazeteleri ise; bağımsız gazetecilik anlayışıyla toplumu bilgilendirmek, gündelik olaylardan, dünyadan ve ülkeden haberler vermek, halka hitap etmek üzere şehre dair yapılan çalışmaları ve bu çalışmalara halkın tepkisini gösteren bir diğer önemli kaynak olmuştur.2 Önceleri yalnızca resmi haberlerin yer aldığı Ankara Vilayet Gazetesi'ne 1885 yılında Sırrı Paşa'nın valiliği zamanında bir güncelleme yapılarak yeni bir bölüm eklenmiş ve bu tarihten sonra gazetede daha sık yer alan şehirle alakalı haberler bu sayede ulaşılabilir olmuştur [2]. Ulaşılabilen belgeler kısıtlı olsa da, yapılmak istenenler, izinler, maddi sorunlar ve çözüm önerileri gibi konularda meclis ile yazışmalardan elde edilen birtakım arşiv belgeleri de konuyla ilgili incelenen kaynaklar arasında yer alır. Yine kent tarihi hakkında yazılmış ikincil kaynaklar ve seyyahların anlatımlarının ve notlarının da şehirdeki yaşamı okuyabilmek açısından faydalı olacağı düşünülmektedir. Nitekim Eyice'nin aktardığına göre (1972), 16. ve 19. yüzyıllar arasında Ankara'dan geçen ve anılarını derleyerek şehir hakkında bilgiler veren seyyah sayısı 30'dan fazladır [3].

3. Tanzimat Dönemi'nde Modern Belediyecilik Oluşumu

19. yüzyılda batı odaklı bir değişim süreci geçirmeye başlayan imparatorluğun birçok biriminde Tanzimat Fermanı ile birlikte dönüşümler ve yeni yapılanmalar olduğu görülür. Modern kent planlaması ve kent sorunlarına ilişkin çözümler de bu dönemde gündeme gelmiş ve çoğunlukla Avrupa'daki modeller esas alınarak denenmiştir. Kent planlamalarına dair yapılan reformlar genellikle siyasi ve batı temelli olsa da şehirlerin sınırlarının büyümesi, nüfus artışı ve toplumun yaşam biçiminin değişmesi, yangınlar ve salgın hastalıklar gibi sorunların yaşanması bu ihtiyacın öncelikli gerekçelerini oluşturmuştur [4].³

¹Transkripsiyonlar için, Ankara Sanayi Odası'nın yayımladığı, Bekir Koç tarafından Ankara Vilayet Salnameleri'nin derlenerek transkribe edildiği Osmanlı Kent Yıllıklarında Ankara kaynağından faydalanılmıştır [1].

Geleneksel Osmanlı idari yapılanmasında şehrin yöneticisi konumunda olan kişiler kadılar olup, tüm imar ve temizlik faaliyetlerinin mahalle sakinleri tarafından yapılmasını sağlama ve bu örgütlenmenin sürekliliğini denetleme sorumluluğuna sahipti [5]. Bu işleyişin genellikle örf, adet ve teamüllerle işlediği bilgisi doğrultusunda, belirli kural ve kanunlarla belirlenmediği için kurumsallıktan uzak olması ve her yerde aynı şartlarda uygulanamaması pek çok problemi beraberinde getirmiştir. Bu durumun Tanzimat dönemindeki sistemleşme ve merkezi denetim anlayışına uygun olmaması modern belediyelerin doğuş sürecinde gerekli ortamı hazırlamıştır. 19. yüzyılda ticari ayrıcalıklardan yararlanmak isteyen Avrupalı tüccarların Osmanlı topraklarında yaşamak üzere gelmesi yabancı gayrimüslim nüfusunun artışına da sebep olmuş ve bu durum şehirlerde batılılaşma hareketlerine ivme kazandırmıştır. Şehirde sayıları artan Fransız, İngiliz ve İtalyanların hükümetten düzenli kent hizmetleri talep etmelerinin de kent reformlarına dair kararların alınmasında payı olmuştur. İstanbul'da ilk belediye oluşumu sayılabilecek Altıncı Daire-i Belediye'nin, nüfusu %47 yabancı ve %32 Osmanlı gayrimüslimi olan Pera, Galata ve Tophane mahallelerini kapsaması, bu fikri destekler niteliktedir [6]. Osmanlı topraklarında yer alan yabancıların başta başkent İstanbul olmak üzere Osmanlı kentleri hakkındaki olumsuz yorumları ve Batılı bir kent görüntüsü hayal eden imparatorluğun prestijini sarsabileceği fikri, konuyla ilgili düzenlemelerin yapılması için devlet adamlarını harekete geçiren bir diğer etken olmuştur. Nitekim şehirlerin içinde bulunduğu düzensiz durum, kelime kökü dahi düzeni temsil eden Tanzimat anlayışıyla da ters düşen bir durumdu.

Tüm bu gerekçeler doğrultusunda Osmanlı yöneticileri batılı kentlerde gördükleri belediye örgütlenme sistemlerini, başta İstanbul olmak üzere Osmanlı kentlerine uygulamak için girişimlerde bulunmuşlardır. Tanzimat Dönemi'nin önemli isimlerinden Mustafa Reşid Paşa'nın, resmi görevleri sırasında bulunduğu Paris, Londra, Viyana gibi şehirlere hayran kaldığı ve buradaki kent düzeninin bir benzerini Osmanlı başkenti için de planladığı ve kent reformu konusunu Tanzimat gündemine aldığı görülür. Yolların düzenli ve geniş arterlerle yeniden planlanmasını öneren, bu konuda yabancı uzmanlardan yardım almak gerektiğini belirten Mustafa Reşid Paşa, bu düzenlemenin kentin büyük bölümünde hasara yol açan, Avrupa gazetelerinin sıkça yer verdiği, yangın meselesinin de önüne geçebilmek için elzem olduğunu vurgulamıştır. Nitekim Tanzimat Fermanı'nın ilanından hemen sonra Alman bir mühendis olan Helmuth von Moltke ile görüşülerek ilk kez İstanbul'un kent planlaması için çalışmaların başlatılması Reşid Paşa'nın girişimleriyle olmuştur [7].

Osmanlı Devleti'nde modern anlamda belediye idarelerinin ilk temelleri İstanbul Şehremaneti ve Fransa'daki usulden yararlanılarak oluşturulan Altıncı Daire-i Belediye'nin kurulması ile atılmıştır. Şehremaneti'nin kurulmasıyla birlikte İstanbul ile ilgili çalışmalar başlatılarak, gerek bölgesel gerekse kentin tümünü kapsayacak biçimde, yazılı kurallar ve bunların uygulanmasından sorumlu komisyonlar aracılığıyla sürdürülmüştür. Taşra illerinin de tıpkı başkent gibi Tanzimat reformlarının gerektirdiği ölçüde planlanması ve yenilenmesi için, alınan kararların tüm vilayetleri kapsamaması 1863 yılındaki Turuk ve Ebniye Nizamnamesi ile gündeme gelmişse de bunun pratikte karşılık bulabilmesi 1877 yılındaki Vilayetler Belediye Kanunu ile mümkün olmuştur [8].

4. 19. Yüzyılda Ankara

Ankuva, Ankyra, Engürü gibi farklı isimler almış olan Ankara şehri, Hitit, Frig, Pers, Galat, Roma, Bizans ve Selçuklu gibi pek çok farklı medeniyete de ev sahipliği yaptıktan sonra 14. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin hakimiyetine girmiştir.

² Ankara Vilayet Gazeteleri'nin transkripsiyonları için Murat Tuğluca'nın 2003 yılındaki Ankara: Vilayetin Resmi Gazetesi (1871-1921) adlı Yüksek Lisans Tezi'nden faydalanılmıştır [2]. 3 14, 15 ve 16. yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş ve yükseliş dönemlerine paralel olarak yeni mahallelerin kurulması yoluyla hızla genişleyen şehir merkezlerinin sınırları 19. yüzyıla kadar korunmuştur. 19. yüzyılda ise şehirlerin mekansal yapısındaki değişime, daha çok demiryolu, yeni ticaret merkezlerinin kurulması, idari merkez olma, askeri kışla gibi yeni çekim noktaları sebebiyle ortaya çıkmıştır. Anadolu şehirlerinde yaşayan nüfusun toplam nüfusa oranı 18. y.y.'da %8-9 civarında iken 19 yüzyılda bu oran %25 e yükselmiştir. Daha fazla bilgi için bkz. [4], s.37.

Coğrafi olarak Anadolu'nun merkezinde olan şehir pek çok açıdan avantajlı bir konumda yer almış; Kral Yolu ve İpek yolu gibi önemli ticaret yollarının kesişim noktasında olması, yüksek dağlar ile çevrili bir tepe üzerinde olduğu için korunaklı yapıda olması, çevresindeki tarım alanları ve kır yerleşimleri olması ile tarih boyunca tercih edilir konumunu korumuştur [9]. Şehrin etrafında şekillendiği kale ve çevresi her dönem merkez konumunda olsa da, 19. yüzyıl ile birlikte ovaya doğru gelişim başlamıştır. Ankara Kalesi Bizans döneminden itibaren şehrin ticari merkez olmasını sağlarken, Selçuklular döneminde artan ticaret ve imar faaliyetleri de Ankara'nın sonraki yüzyıllar boyunca merkezi konumunu güçlendirmiştir. Osmanlı döneminde bölgede yetişen tiftik keçilerinin yününden imal edilerek yapılan sof üretimi ve ticareti, Osmanlı döneminde Ankara'nın en önemli ticari gelir kaynağı olmuş ve şehrin gelişim sürecine de oldukça katkıda bulunmuştu. Özellikle Orta Çağ'da İpek Yolu'nun getirdiği ticari canlılık, sof ve dokuma ticaretinin de etkisiyle, Ankara'ya altın çağını yaşatmıştır. Tuncer (1999), 16. yüzyılın sonlarındaki sof üretiminin 4-5 bin tezgah kapasitesine ulaştığını ve bu yoğun üretimden elde edilen ürünün İstanbul başta olmak üzere Halep ve Bursa gibi Osmanlı şehirleri ve Venedik, Lehistan gibi Avrupa ülkelerine satılabilecek seviyede olduğunu aktarır [10]. Yerli tüccarların yanı sıra yabancı tüccarların da sof ticareti için şehre gelmesiyle, ekonominin başlıca kaynağı olan softicareti, ticaret hanlarının oluşmasına ve kentin merkezinin bu çevrede biçimlenmesine katkıda bulunmuştur.

19. yüzyıla yaklaşıldığında Ankara'nın ticaret şehri olma özelliğini yavaş yavaş kaybetmeye başladığı görülür. Bunun nedenlerinden biri sof üretiminin bozulması, bir diğeri ise İngiltere'nin kaliteli tiftik üretimini gerçekleştirmeyi başararak fabrikalar kurması ve pazar payına ortak olması; Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu mali durumun, yerel sanayinin duraklaması ve uluslararası kapitülasyonlar ile ülke içindeki mevcut ekonomik durumun da bu gerilemeyi etkilediği söylenebilir. 17. yüzyıl itibarıyla azalmaya başlayan sof üretim tezgah sayısı 19. yüzyılda birkaç taneden ibaret kalmıştır [10]. Ticaret yoğunluğunun azalmasıyla birlikte hanlar bölgesi eski yoğunluğunu kaybetmiş ve tarımsal üretimin önem kazanmasıyla kent merkezi ovaya doğru genişlemeye başlamıştır. Tüm bunlara ek olarak, 19. yüzyılda devletin pek çok bölgesinde yaşanan kuraklıklar, Ankara ve civarını da olumsuz yönde etkilemiştir. Sadece Ankara'da 1845, 1875, 1887, 1894 ve 1895 senelerinde art arda kuraklık ve kıtlık yaşanmış, şehirdeki üretim ve ticaret ciddi biçimde etkilenmiştir. Bununla birlikte, yaşanan ölümler, göçler, kuraklıktan dolayı kuruyan su kaynakları ve su sıkıntısının artmış olması, bölge halkının hijyen koşullarını sağlayamamasından dolayı ortaya çıkan salgın hastalıklar da şehrin durumunu oldukça etkilemiştir [11,12].⁵ Ankara'nın 19. yüzyıldaki durumunu çöküntü olarak nitelendiren Tuncer (1999), sadece Ankara çevresinde 18000 kişinin ölümüne yol açan kıtlık felaketinin yanı sıra, 1881 ve 1917 tarihli büyük yangınların durumu daha da kötüleştirdiğini iletir [13].⁶ Kıtlık şehrin demografik yapısını etkilerken, yangınlar ise büyük çapta kent dokusuna zarar vermiştir.

⁴ 19. yüzyılın başlarında bir süreliğine İstanbul'da bir gezgin olarak bulunan Alman Ernst Christoph Döbel İstanbul'u uzaktan büyüleyici bir şehre benzetirken, yakından çürüyen bir cesede benzetmiştir. Yine benzer dönemlerde İstanbul'da bulunan bir diğer gezgin Ida Pfeiffer ise şehrin sokaklarını dar ve çirkin olarak nitelendirmiş, bitmeyen yokuşların ise bu şehirde kalmaktan çabucak tiksindirir hale getirdiğinden şikayet etmiştir. ⁵ Ankara vilayetinin genelinde yaşanmış olan kıtlıkta yaklaşık 627.290 kişinin açlık sınırında olduğu tespit edilmiş, söz konusu kişilere yardım edilebilmesi için bölgedeki idareciler durumu hükümete bildirmişlerdi. 1874 yılındaki kıtlık sorunu, yaşanan açlık dolayısıyla tifüs, sıtma, humma gibi salgın hastalıkların ortaya çıkmasına da neden olmuştur. Hastaların düzenli bir şekilde tedavi edilebilmesi için uygun hastanenin olmayışı ise bir başka sorun yaratmıştır. ⁶ Kuzey Almanya kentleri birliği olan Hansa'nın İstanbul temsilciliğinde görev yapmak üzere 25 Ocak 1846'da İstanbul'a gelen Andreas David Mordtmann o günleri şöyle aktarmaktadır: "Ankara Valisi Derviş Paşa, vilayetinde baş gösteren felaketi Babali'ye bildirmeye bile lüzum görmediği için hükümet, saydığım vilayetlerde Ekim 1873'ten itibaren olup bitenlerden ancak Nisan 1874'te haberdar oldu. Oysa günlük gazeteler çok daha önce olaylara dikkat çekmişlerdi. Hükümet bir şey yapmaya karar verinceye kadar birkaç ayın daha geçmesi gerekti. O sıralarda hükümet dış kredi aramakla o kadar meşguldü ki başka şeylerle ilgilenmiyordu. Halbuki kıtlık öyle boyutlara varmıştı ki özel kişi ve kurumların yardımları açlıkla mücadelede artık yetersiz kalıyordu..." [13].

Ankara şehri, ticari dengelerin değişmesiyle prestij kaybetse de, Osmanlı Devleti vilayetleri arasında önemli konumunu korumaya devam etmiştir. Kuruluşundan bu yana daima bir yönetim merkezi olan Ankara, 16. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar Anadolu Eyaleti'nin sancak merkezi, II. Mahmut döneminde ise eyalet merkezi olmuş ve sonraki süreçte de Tanzimat Fermanı'nın getirdiği reform hareketlerinin yansıdığı öncelikli merkezlerden olmuştur. Tıpkı İstanbul ve diğer Anadolu şehirleri gibi Ankara şehrinin 19. yüzyılda yaşadığı tüm olumsuzluklar da, kentin yeniden şekillenmesinde itici güç olmuş görünmektedir.

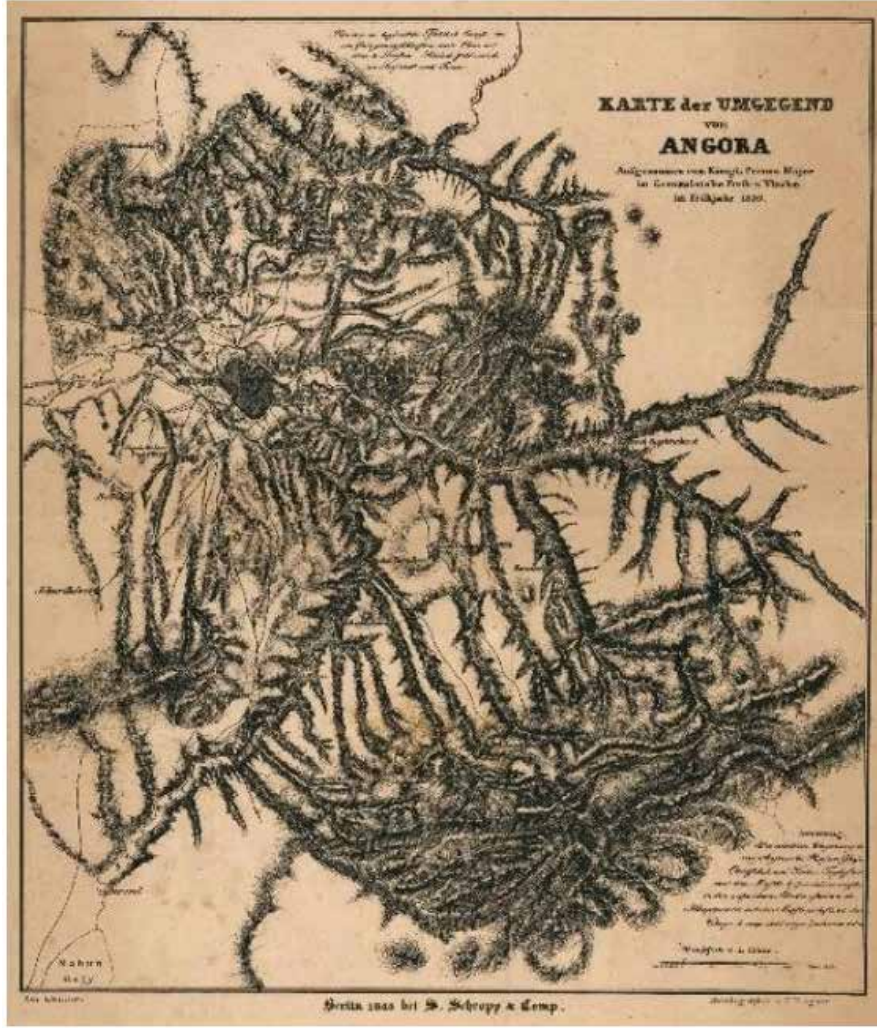
5. Ankara'da Modern Belediyecilik Faaliyetleri

Ankara'daki belediye kuruluşunun tarihi net olarak bilinmemekle beraber, taşradaki idari yapıyı yeniden tanımlayan 1871 Vilayet Nizamnamesi ile aynı yıl içindeki Ankara vilayet salnameleri kayıtlarında Beledi Meclis biriminin ve üyelerinin yer almaya başladığı görülür [1].⁷ Bununla beraber, Ankara'daki mevcut bataklıkların durumuyla ilgili Dahiliye Nezareti'ne ithafen hazırlanmış belge, belediye faaliyetlerinin başlamış olduğunu düşündürür [14]. Ancak belediyelerin faaliyetlerini uzunca bir süre yerel yönetim meclisleriyle bir arada sürdürmesi ve henüz bağımsız bir birim olarak var olmaması, çalışmaların doğrudan yeni kurulmuş olan belediyeye ait olup olmadığı konusunda muallakta bırakır. Osmanlı modernleşen şehir yaşamında, vilayet meclisi ve belediye meclisinin görev tanımları nizamnameler ile ayrılmış olsa da, pratikte bu denli birbirinden ayrı yürütülemediği, özellikle meclis yöneticisi konumunda olan valilerin etkisinin yadsınamaz derecede yüksek olduğu görülür. Gerek hükümet ile yapılan yazışmalardaki esas muhatap olmaları gerek belediye meclislerindeki onay mercii olmaları, valilerin beledi işlerin yürütülmesinde etkin rol aldığını gösterir. Dolayısıyla valilerin güçlü ve kararlı politikalara sahip olmaları, vilayet yönetiminde olduğu kadar beledi işlerin yürütülmesinde de doğrudan etkili olmuştur. Vilayet gazetelerine bakıldığında Ankara'da da beledi faaliyetlerin Sırrı Paşa ve Abidin Paşa gibi kent çalışmalarına önem veren valiler döneminde arttığı ve birçok sorunun özellikle Abidin Paşa döneminde çözüme kavuşturulduğu görülebilir. Ankara vilayetinin tarihi için önemli bir gelişme olan demiryolunun Ankara'ya gelmesi ve su sorununun büyük oranda çözülmesi konularının Vali Abidin Paşa döneminde olması bu durumu destekler. Belediyelerin ve vilayet meclislerinin görev alanları nizamnameler ile belirlenmişse de pratikte uzunca bir süre işlerin birbirinden ayrılmadığı görülür. Umumi vilayet meclislerinin oluşturulmasını gerektiren 1864 Vilayet Nizamnamesi, vilayet kapsamındaki yolların ve binaların onarım, bakım ve inşası gibi birtakım beledi işleri vilayet meclisinin sorumluluk alanında tutmuştur. 1871 Vilayet Nizamnamesi ise kurulacak belediye meclislerinin yapısını ve görevlerini ayrıntılı olarak belirtmiştir. Bu nizamnameye göre belediye meclislerinin görevi, binaların yapım ve yıkım işleri, kamusal yapılara dair tüm imar işleri, temizlik ve ulaşım işlerinin düzenlenmesi, ölçü ve tartıların denetlenerek fiyat ayarlamalarının yapılması, yangın tulumbalarının temini, iskele, meydan ve mesire yerlerinin yapımı ve yolların aydınlatılması işleri olarak tanımlanmıştır [15]. Ankara'daki belediye kuruluşunun tarihi net olarak bilinmemekle beraber, taşradaki idari yapıyı yeniden tanımlayan 1871 Vilayet Nizamnamesi ile aynı yıl içindeki Ankara vilayet salnameleri kayıtlarında Beledi Meclis biriminin ve üyelerinin yer almaya başladığı görülür [1].⁷

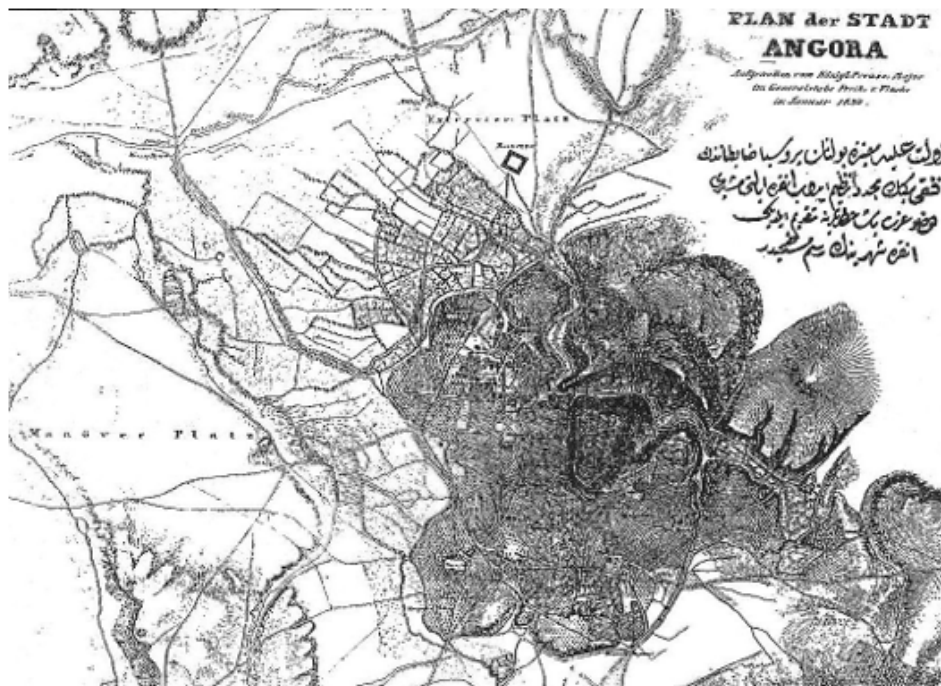
⁵Ankara vilayetinin genelinde yaşanmış olan kıtlıkta yaklaşık 627.290 kişinin açlık sınırında olduğu tespit edilmiş, söz konusu kişilere yardım edilebilmesi için bölgedeki idareciler durumu hükümete bildirmişlerdi...1874 yılındaki kıtlık sorunu, yaşanan açlık dolayısıyla tifüs, sıtma, humma gibi salgın hastalıkların ortaya çıkmasına da neden olmuştur. Hastaların düzenli bir şekilde tedavi edilebilmesi için uygun hastanenin olmayışı ise bir başka sorun yaratmıştır. "Kuzey Almanya kentleri birliği olan Hansa'nın İstanbul temsilciliğinde görev yapmak üzere 25 Ocak 1846'da İstanbul'a gelen Andreas David Mordtmann o günleri şöyle aktarmaktadır: "Ankara Valisi Derviş Paşa, vilayetinde baş gösteren felaketi Babali'ye bildirmeye bile lüzum görmediği için hükümet, saydığım vilayetlerde Ekim 1873'ten itibaren olup bitenlerden ancak Nisan 1874'te haberdar oldu. Oysa günlük gazeteler çok daha önce olaylara dikkat çekmişlerdi. Hükümet bir şey yapmaya karar verinceye kadar birkaç ayın daha geçmesi gerekti. O sıralarda hükümet dış kredi aramakla o kadar meşguldü ki başka şeylerle ilgilenmiyordu. Halbuki kıtlık öyle boyutlara varmıştı ki özel kişi ve kurumların yardımları açlıkla mücadelede artık yetersiz kalıyordu..." [13].

Bununla beraber, Ankara'daki mevcut bataklıkların durumuyla ilgili Dahiliye Nezareti'ne ithafen hazırlanmış belge, belediye faaliyetlerinin başlamış olduğunu düşündürür [14]. Ancak belediyelerin faaliyetlerini uzunca bir süre yerel yönetim meclisleriyle bir arada sürdürmesi ve henüz bağımsız bir birim olarak var olmaması, çalışmaların doğrudan yeni kurulmuş olan belediyeye ait olup olmadığı konusunu muallakta bırakır. Osmanlı modernleşen şehir yaşamında, vilayet meclisi ve belediye meclisinin görev tanımları nizamnameler ile ayrılmış olsa da, pratikte bu denli birbirinden ayrı yürütülemediği, özellikle meclisin yöneticisi konumunda olan valilerin etkisinin yadsınamaz derecede yüksek olduğu görülür. Gerek hükümet ile yapılan yazışmalardaki esas muhatap olmaları gerek belediye meclislerindeki onay mercii olmaları, valilerin beledi işlerin yürütülmesinde etkin rol aldığını gösterir. Dolayısıyla valilerin güçlü ve kararlı politikalara sahip olmaları, vilayet yönetiminde olduğu kadar beledi işlerin yürütülmesinde de doğrudan etkili olmuştur. Vilayet gazetelerine bakıldığında Ankara'da da beledi faaliyetlerin Sırrı Paşa ve Abidin Paşa gibi kent çalışmalarına önem veren valiler döneminde arttığı ve birçok sorunun özellikle Abidin Paşa döneminde çözüme kavuşturulduğu görülebilir. Ankara vilayetinin tarihi için önemli bir gelişme olan demiryolunun Ankara'ya gelmesi ve su sorununun büyük oranda çözülmesi konularının Vali Abidin Paşa döneminde olması bu durumu destekler. Belediyelerin ve vilayet meclislerinin görev alanları nizamnameler ile belirlenmişse de pratikte uzunca bir süre işlerin birbirinden ayırlamadığı görülür. Umumi vilayet meclislerinin oluşturulmasını gerektiren 1864 Vilayet Nizamnamesi, vilayet kapsamındaki yolların ve binaların onarım, bakım ve inşası gibi birtakım beledi işleri vilayet meclisinin sorumluluk alanında tutmuştur. 1871 Vilayet Nizamnamesi ise kurulacak belediye meclislerinin yapısını ve görevlerini ayrıntılı olarak belirtmiştir. Bu nizamnameye göre belediye meclislerinin görevi, binaların yapım ve yıkım işleri, kamusal yapılara dair tüm imar işleri, temizlik ve ulaşım işlerinin düzenlenmesi, ölçü ve tartıların denetlenerek fiyat ayarlamalarının yapılması, yangın tulumlarının temini, iskele, meydan ve mesire yerlerinin yapımı ve yolların aydınlatılması işleri olarak tanımlanmıştır [15]. Taşra illerinde belediyelerin kurulması yüzyılın son çeyreğini bulsa da, Ankara'da kentin bütününe kapsayıcı nitelikte erken tarihli bir çalışma dikkat çekicidir. 1839 yılında Kurmay Binbaşı Baron von Vincke tarafından Ankara için çizilmiş iki haritaya rastlanır. Tanzimat Fermanı'nın hemen sonrasında Prusyalı subay Mareşal Helmuth von Moltke İstanbul'un sokak yapısına dair çalışma yapmakla görevlendirilirken Moltke'nin ekibinden olan Vincke'nin de Ankara haritalarını hazırlamış olması, Ankara'nın da benzer bir çalışmaya dahil edilmiş olabileceğini akla getirir (Şekil 1 ve Şekil 2). Ankara'nın tespit edilebilmiş ilk haritaları olan farklı ölçekteki bu iki haritadan, ilki şehri çevresiyle birlikte daha kapsamlı bir çerçevede ele alırken, diğeri ise su yolları, mezarlıkları, kale duvarları ve ana yollarıyla merkeze odaklanmış görünmektedir. Haritada mahallelerin ve bazı yapıların adı yazılı olmasa dahi tüm sokakların çizildiği ve detaylı çiziminden ötürü yapıların yerlerinin bulunabildiği görülür. Ankara Kalesi, kale eteklerinde şehrin gelişme alanı, Paşa Sarayı, Ayan Köşkü, Namazgah Tepe, çarşı ve hanlar, Redif Kışlası, Sarı Kışla, Rum ve Ermeni kiliseleri, bazı önemli camiler, İncesu Deresi, Hatip ve Çubuk çayları, bağlar ile bahçelerin yer aldığı haritada topoğrafik yapı da dikkatlice ele alınmıştır. Haritanın askeri amaçlarla çizilmiş olabileceği bir ihtimal olsa da; Vincke'den Ankara haritasının çizilmesinin istenmesi, tıpkı başkent gibi taşrada da kent planlamasına dair erken tarihli birtakım düzenleme niyetlerinin olabileceğini akla getirir.

⁷ Reis Salih Efendi Meclis başkanı olarak; Emin Bey, Bedros Efendi, Ohannes Ağa ise üyeler olarak belirtilmiştir. Katib Şemsi Efendi ve Refiki Muammer Efendi ile Sandık Emni Bedros Efendi ise diğer görevliler olarak kayıtlarda yer almıştır [1].

Şekil 1. Binbaşı Baron von Vincke'nin Ankara'yı çevresiyle birlikte gösteren haritası, 1839.

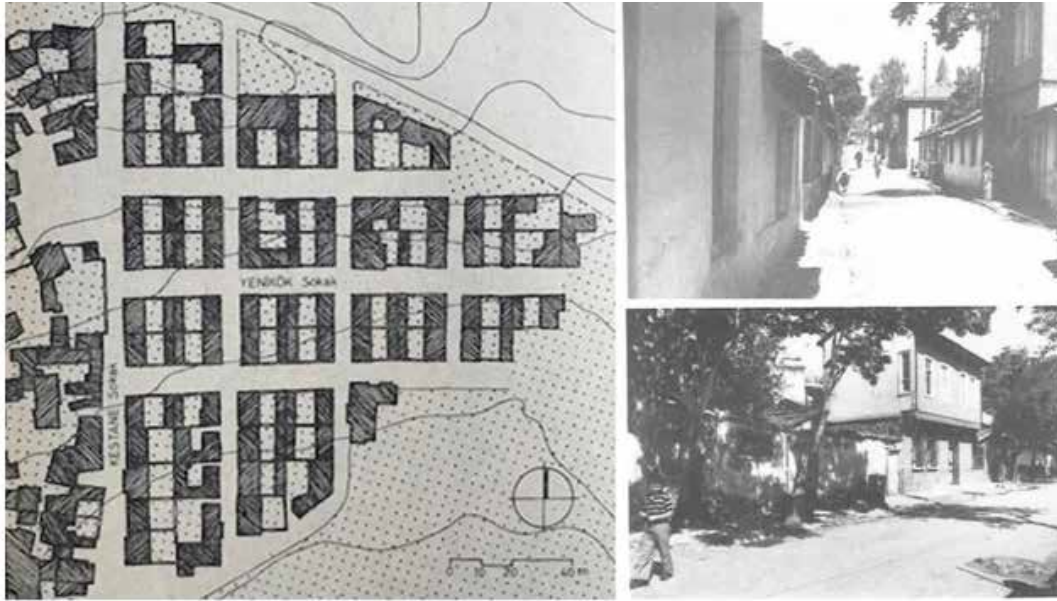
Şekil 2. Binbaşı Baron von Vincke'nin Ankara şehrini gösteren haritası, 1839.

Vincke'nin çizmiş olduğu haritaların; kim tarafından istendiği ve sonraki dönemde herhangi bir düzenlemede kullanılıp kullanılmadığı, konuyla ilgili resmi bir belge tespit edilemediğinden kesin olarak bilinmese de, Ankara için daha sonraki yıllarda çizilecek haritalar için bir altlık oluşturduğu görülmektedir. Bunlardan ilki Edmund Naumann tarafından, Vincke'nin haritasına 1892 yılında yapılmış demiryolunun eklendiği 1893 tarihli haritadır (Şekil 3). Bir diğeri ise Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra 1924 yılında Ankara Şehremaneti tarafından çizilen haritadır. Ankara Şehir Planı'nın yapılabilmesi için yapılan çalışmalarda, Vincke'nin çizmiş olduğu harita aracılığıyla, Taşhan'dan İstasyon'a kadar uzanan kesimde, yol istikamet planı anlayışı içinde bazı planlama kararlarının alındığı belirtilmiştir [16].

Şekil 3. Edmund Naumann'ın Binbaşı Baron von Vincke'nin haritasına demiryolunu eklediği 1893 tarihli haritası.

Ankara'da şehir planlamasına dair erken örneklerden biri 1878 yılında Balkanlardan İstanbul'a gelen göçmenler için Boşnak Mahallesi'nin kurulması olmuştur. Sur dışında düzenlenen bu bölge, geleneksel kent dokusundan farklı olarak Ankara'daki geometrik ızgara plan uygulamasının ilk örneği olarak karşımıza çıkar. 50 konutun yerleşeceği biçimde planlanan mahalle, 14 konut adası ve bunları birbirine dik açılarla bağlayan 8 yoldan oluşmuştur. Denel'e göre (1981), bazıları rastlantı olsa da Boşnak Mahallesi'nin oluşumunda yürürlükte olan nizamnamelerin etkisi açıktır [17]. Nizamname gereği; ucu açık ve düz yolların olması, basamak ve setlerin yapı sınırında kalarak sokağa taşma yapmaması, kapı eşiği, pencere pervazı ve kanat gibi çıkıntıların belirlenmiş sınırlar içinde kalması ve yapıların belirli bir düzen içinde inşa edilmiş olması gibi kuralların uygulandığı görülür (Şekil 4).

Şekil 4. Boşnak Mahallesi.

19. yüzyılda merkezi otoritenin ve güvenliğin sağlanması gibi sebeplerle tüm taşra şehirlerinde önem kazanan ulaşım konusu Ankara şehri için de oldukça önemli bir konuydu. 1873-75 yılları arasında şehrin geçirdiği kıtlık felaketi yolların önemini bir kez daha vurgulamıştır. Yüzyıllardır tiftik geçisine dayalı süren ticaretin yok denecek duruma geldiği, tarım olanaklarının kısıtlı olduğu şehirde, hava şartlarının da etkisiyle, ulaşım imkansız hale gelmiş ve büyük çaplı bir kıtlık yaşanmıştır. Tüm devlet genelinde olduğu gibi Ankara'da da yol yapımında öncelik ulaşım ve haberleşmenin yanı sıra ticaretin devam etmesiydi. Mevcut kervan yollarında tarım ürünleri ve ticaret malzemelerinin taşınması günler sürdüğünden, malların pazarlara ulaşması gecikmekte ve bu süreçte ürünlerin büyük kısmı zarar görmekteydi. Bu nedenle yerel esnaf için ulaşım konusu oldukça önem teşkil etmiştir. Tarım ürünlerinin ve ticaret malzemelerinin sağlıklı ve mümkün olan en kısa sürede taşınabilmesi için yolların tamiri ve yeni yolların yapımı yerel halkın sürekli talep ettiği konulardan olmuş; hatta çoğu zaman vilayet halkı belirli periyotlarla bizzat çalışmalara dahil olmuş ve yol yapımında görev almıştır. 1869 tarihli Ankara Vilayeti Umum Meclisi'nin gündeminde vilayet yollarının bozukluğu, konu ile ilgili şikâyetler ve vilayet genelindeki tarım ürünlerinin bozulmadan limanlara götürülebilmesi için yolların bir an önce bakım ve onarımının yapılması konuları yer almıştı [18]. Yollar meselesine vilayet gazetesinde de yer verilmiş ve yerel idareciler vasıtası ile halkın istekleri sürekli olarak merkeze iletilmiştir. Bunun yanı sıra, Osmanlı devlet genelinde görevlendirilen mühendis ve diğer uzmanlar Ankara vilayetindeki yolların bakımının yapılması ve yeni yolların açılması için de görevlendirilmiştir. 1880'li yıllar Ankara vilayeti genelinde karayolu yapımının hız kazandığı bir dönem olmuştur. Ankara'da görev yapan valiler, şehir için yolların önemini farkında olmuş ve beledi faaliyetlerde yol yapımını öncelikli tutmuşlardır. Kıtlık döneminden hemen sonra valilik görevini devralan Hacı Akif Paşa'nın göreve gelirken yaptığı konuşma yolların durumunun kavrandığına işaret etmekteydi:

"El ele baş başa verip çalışıp yollarımızı yapalım, arazimizi imar edelim, sanayiimizi arttıralım, evlatlarımızı okutalım; görüyorsunuz ki bu yolsuzluk ve sanatsızlık bizi ne hale getirdi? Kıtlık senelerinde muntazam yollar olsaydı bu kadar yokluk çekilir miydi? O kadar canlar telef olur muydu?" [19].

Akif Paşa'dan hemen sonraki sene göreve gelen Vali Aziz Paşa zamanında, Ankara vilayeti genelinde geniş kapsamlı bir şose yol inşaatının ve bununla birlikte birçok köprü ve menfez yapımının tamamlandığı görülür. Yine özellikle Abidin Paşa ve Sırrı Paşa döneminde yol konusunda önemli çalışmalar yapıldığı dikkat çekmektedir.

Yol inşaatlarının daha hızlı ve sistemli ilerlemesi için 1884 senesinde, başkanların valilerden oluştuğu “Umur-ı Nafia Komisyonu” kurulmuş ve bu komisyon çeşitli çalışmalara öncülük etmiştir [11].⁸ 1869 tarihinde Ankara Meclis-i Umumisi’nde iş gücü ve bütçe eksikliğinden dolayı öncelik karayollarına verilmiş; Ankara şehrini İstanbul’a bağlayacak demiryolu yapımı ise ertelenmişti. Demiryolunun Ankara’ya gelmesiyle ilgili ilk girişim 1873 yılında yapılmış olsa da devletin içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik durum, inşaatın tamamlanmasını engellemiştir. 31 Ekim 1883 tarihli İzmit-Ankara demiryolu güzergahını gösteren harita ve Asya demiryolu hattının Ankara istasyonuna dair projesi, böyle bir niyetin tekrar oluştuğunu göstermesi açısından önemlidir [20,21]. Sırrı Paşa bu niyetin gerçekleşmesi için valilik döneminde birtakım girişimler yapmışsa da mümkün olamamış, hem karayolu hem demiryolu yapımının devleti mali olarak zorlayacağı gerekçesiyle demiryolunun Ankara’ya gelmesi bir kez daha ertelenmiş ve gerçekleşmesi Abidin Paşa döneminde ancak mümkün olabilmektedir. Nihayet 1888 yılında Vali Abidin Paşa’nın girişimleriyle demiryolu inşaatı başlamış ve 1892 yılında büyük bir törenle Ankara tren istasyonu açılmıştır. Demiryolunun Ankara’ya ulaşması Ankara halkının en büyük isteklerinden biri olmuştur. 1885 yılında Dahiliye Nezareti’ne yazılan yazıda Anadolu’nun orta yerinde yer alan şehre demiryolunun gelmesinin önemli olduğu, halkın demiryolu yapımında çalışmak için üzerine düşeni yapmaya hazır olduğu belirtilmişti [19].⁹ Nitekim 1892 yılında Abidin Paşa’nın gayretleriyle demiryolunun nihayet şehre gelişi halk tarafından memnuniyetle karşılanmış, açılış töreni adeta bir bayram havasında geçmiştir (Şekil 5). Törene gazetede büyük yer verildiği gibi, demiryolu konusu da uzunca bir süre gazetenin gündeminde kalmıştır. İlerleyen haftalarda da tarifeleri, güzergahı ve şimendiferin faydalarına dair gazetede birçok yazı yayımlandığı görülür [2, 22]. Demiryolunun açılışı halk arasında olduğu kadar hükümet tarafında da önemli bir gündem olmuştur. Hükümet tarafından ‘Demiryolunun resmi açılış merasimine Avrupa’nın çeşitli ülkelerinden gelecek zevat için cadde kenarındaki evlerin boyanması ve caddelerde yapılacak genişletmelerin usulüne uygun olarak düzenlenmesi’ talep edilmiştir. Demiryolunun kente gelmesi ile kentin İstanbul ve diğer Anadolu kentleriyle olan ticari ilişkileri de gelişmiş ve yeni inşa edilen bu kamu yapılarıyla, bu civarda inşa edilen pek çok dükkan, mağaza ve otel gibi yapılar kentte yeni bir merkez oluşmasını sağlamıştır.

Şekil 5. Serveti Fünun dergisinin 1892 tarihli 94. sayısının kapağı.

⁸1881-1884 yılları arasında Ankara’da yol yapımı 413.633 metreye ulaşmıştır. ‘Osmanlı Devleti’nde Nafia Nezareti’nin sorumluluk alanında olan yolların yapımı, ihale usulü veya Turuk Nizamnamesi’nde (1869) belirtildiği üzere 16-60 yaş arasındaki erkek vatandaşların çalıştırılması yöntemleriyle gerçekleştirilmekteydi. Ortaylı (2018), bu yükümlülüğün halk tarafından pek hoş karşılanmadığını; bazı bölgelerde ahalinin hizmet yükümlülüğünü benimsemeyerek para yardımıyla tamamlamak istediğini, bazı bölgelerde ise yol yapıldığı takdirde bedenen çalışacaklarını bildiren örnekler olduğunu belirtir, Ankara’dan yazılan yazı nizamnamenin bu maddesine ithafen yazılmış olmalıdır [5].

Ankara vilayetinin geçmişten gelen susuzluk problemi 19. Yüzyıl'da da hala şehrin önemli problemleri arasında yer almaktaydı. Gerek belediye meclisi gerek valiler su sorununu çözebilmek için uğraşlar vermiş ancak belediyenin düzenli gelire sahip olmaması, ulaşılan çözümlerin kalıcı olmasını engellemiştir. Vilayet Gazetesi'ndeki haberlerde, suyollarının masraflarını karşılamak üzere, belediyeye ait olan pazar yerlerinde satılan zahirenin her kilosundan belli bir miktarının alınması veya bir piyango düzenlenmesi gibi çözümlerin denendiği görülür. Suyollarının ve çeşmelerin tamir edilmesi konusunda, çoğu zaman halkın çabaları ve bölgedeki varlıklı insanların maddi destekleriyle ancak bölgesel olarak ve geçici çözümlere ulaşılabilmektedir. Elmadağ'dan toprak künklerle gelen su, kent büyük oranda içme ve kullanma suyu gereksinimini karşılasa da, su kanalları zamanla yıpranıyor; yol, köprü yapımı ve sel gibi etkilerden dolayı bozuluyor ve su kirlenerek hastalıkların artmasına neden oluyordu. AbidinPaşa'nın valiliği döneminde su sorununu çözmek üzere keşifler yapılmış, konu hükümete taşınmıştır. Sağlık ve hijyen gibi konuların dışında susuzluk sorununun şehrin imajını olumsuz etkilediği konusu da Sadaret'e iletilmiş: "...şimendifer münâsebetiyle şehrimize kesretle vürûd etmekte olan ecnebilere karşı yakışsız bir suret göstermektedir" denilerek konunun uluslararası önemi de ifade edilmiştir [23]. Yapılan yazışmalar ve uğraşlar neticesinde irade-i seniyye çıkartılmış, şehre Elmadağ'dan su getirilmesi kararı alınmıştır [24,25]. Elmadağı ve Hanımpınarı bölgelerinden demir borularla getirilen su sayesinde 150'den fazla çeşme ve şadırvan yapılmış ve Ankara'nın yüzyıllardır süren su sorunu kısmen çözüme kavuşmuştur. Su eksikliğinin yarattığı bir diğer sorun da şehrin temizliği ve sokakların bakım işleriydi. Vilayet gazetesi, konuyla ilgili halkın şikayetlerini dile getirmiş ve belediyeyi Ankara'nın temizliğine gerekli önemi vermemekle tenkit etmişti. Şehrin temizliğine gereken önemin verilmediği, şehirde işlek caddelerde dahi gübrelerin ve hayvan leşlerinin görüldüğü ve bunun sağlık açısından sorun teşkil ettiğine dair haberlerin artması üzerine birkaç ay içinde belediyenin şehrin belirli kısımlarında tanzifat arabaları adı verilen temizlik araçları bulundurarak duruma hızlıca müdahale ettiği görülür. 1885 yılının Nisan ayındaki gazete haberinden anlaşıldığı üzere, Belediyenin Gureba Hastanesi yaptırma kararı alması da frengi hastalığının yayılması haberleri üzerine olmuştur [26]. Bu dönemde influenza, çiçek, frengi gibi salgın hastalıkların yayıldığı görüldüğünden, toplum sağlığı ile doğrudan ilişkili olarak temizlik konusunun gündemden hiç düşmediği ve gazetelerde temizlikle ilgili belediyeye yönelik eleştiri yazılarının sık sık yer aldığı görülür [27,28].¹⁰ Yine Vilayet gazetesinde yer alan habere göre, 1893 yılında Eskişehir'de kolera salgının yayılmaya başlamasıyla, belediye tarafından önlemler artırılmış ve temizlik işlerini yürütmek üzere bir komisyon kurularak tıpkı İstanbul'daki gibi şehir dairelere bölünmüştür. Ayrıca, şehrin tüm sokaklarını gezerek temizlenmesi gereken yerleri, örtülmesi gereken lağımaları, düzenlenmesi gereken umumi helaları ve hamamları görevli memurlara bildirmekle yükümlü sıhhiye müfettişleri ve her bölge için sorumlu bir doktor atanmıştır [29,30]. Ancak 1900 yılına gelindiğinde şehirde, 1895 yılında belediye bütçesinden yaptırılan Gureba Hastanesi'nin ve belediyenin doktorları dışında sadece beş doktor ve beş eczanenin olduğu bilgisi, komisyonun ne derecede başarıya ulaşmış olabileceği konusunda şüpheye düşürür. Tüm yetersizliklere rağmen belediyenin birkaç yıl içinde temizlik konusunu kontrol altına aldığını ve halkın yapılan çalışmalardan memnun olduğunu yine gazetede yayımlanan belediyeye teşekkür yazılarından çıkarmak mümkündür [31]. Temizlik işlerinde kullanılan tanzifat arabaları ve görevlilerin masraflarının belediye için ciddi bir yük oluşturduğu, belediyenin bu yükü hafifletmek adına civardaki dükkanlardan ve hanelerden aylık belirli miktarlar toplayarak durumu çözmeye çalıştığı görülür. Ancak tanzifat arabalarının maliyetinin bir sonraki senenin bütçesine tekrar eklenmesi bu durumun kalıcı bir çözüm olmadığını düşündürür [32]. Suyun yetersiz olması sadece temizlik ve sağlık işlerini aksatmıyor, yangınlara da zamanında ve yeterli müdahale yapılmasını engelleyen bir durum oluyordu. Evlerin bitişik ve düzensiz olması, dolayısıyla yangının hızlı yayılıyor olması, yolların eksikliği veya düzensizliği sebebiyle ulaşımın güç olması durumlarına suyun yetersizliği de eklenince Ankara için yangın yıkıcı etkilerde olabiliyordu. Ortaylı, Vilayet salnamelerine dayanarak Ankara'da ilk kez bir tulumba teşkilatının varlığını 1882 yılına işaret eder [5]. 1881 yılındaki, Ankara kalesinin içini ve civarını kapsayan ve hanlar bölgesini tamamen harap eden yangın, bu teşkilatın kuruluşunu hızlandırmış olmalıdır. Aslında bu tarihten çok daha önce 1861 yılında Ankara'da harik tulumba olmadığı belirtilerek Maliye Nezareti'nden iki adet tulumbanın talep edilmiş olması konuyla ilgili adımların atıldığını gösterir [33]. Nitekim kurulan teşkilatın da bu iki mevcut tulumba ile kurulmuş olduğu görünmektedir; çünkü belediyenin iki adedin yetersiz kaldığını belirterek üç adet yeni tulumba aldığı 1894 yılına kadar konuyla ilgili başka bir kayda rastlanmamaktadır.

¹⁰Gazetede, şehirde sokaklara dökülen süprütü ve gübrelerin tepcekler oluşturduğu ve işlek caddelerde dahi kedi köpek leşlerinin görüldüğü ve bundan şikayet edenlerin sayısının her geçen gün arttığı belirtilerek, belediyenin ise havalarda ısınmadan konuyu çözmesi önerilmiştir. [27,28].

Ankara'nın geçirmiş olduğu kıtlık felaketi, yangınlar ve bunların sonucu olarak ticari faaliyetin yok denecek seviyeye gelmesi şehrin fiziki durumunu da etkilemiş; şehrin uzunca bir süre toparlanamamasına sebep olmuş görünmektedir. Eyice'nin aktardığı bilgilere göre (1972), 1882 yılındaki vaziyet, Ankara'ya görevli olarak gelen iki alman arkeolog Carl Humann ile Otto Puchstein'e, şehrin eski güzel görüntüsünün yok olduğunu düşündürmüştür [3]. Yine yüzyıl sonlarına doğru Ankara'daki kıtlık felaketinden sonra şehri gören Henry C. Barkley için de durum pek değişmiş görünmemektedir, nitekim o da şehri çürümekte olan çöp ve döküntü tepecikleri ile dolu ve dik, zor, dar ve yokuşlu olarak nitelediği yolları açık lağımlardan biraz daha iyi durumda olarak tasvir etmektedir [17]. Şehrin içinde bulunduğu bu vaziyet ve yapılan yorumlar Abidin Paşa'nın da dikkatini çekmiş olacak ki, 'memleketin manzara-i haricesini gayet çirkin gösteren çamur sıvalar üzerine beyaz kireç sıvattırılmasının taht-ı mecburiyete alınması' konusu, başkanlık ettiği icraat komisyonunun şehrin çehresinin değiştirilmesi kapsamındaki planlarından biri olmuştur [34]. Mahalledeki zenginlerin kuracakları iskelelerden tüm mahallenin faydalanmasına müsaade edilerek maliyetin düşürüleceği, böylece fakir olanlara sadece kireç masrafının yükleneyeceği belirtilerek evlerin kireç ile sıvanması valilikçe istenmiş ve gazetede ilan edilmiştir. Texier'in 'hüzünlü ve bakımsız' olarak tariflediği Ankara'nın geleneksel kent dokusunu yansıtan kerpiç dolgu evleri beyaz badana ile kaplatılmış, kale duvarları gibi bazı yerler yer yer mavi, yeşil ve kırmızı ile renklendirilmiştir [35]. Evlerin beyaz badana ile boyanması konusu sonraki yıllarda da belediye meclisinin önemle üzerinde durduğu bir konu olmuştur. Nitekim 1913 yılında Ankara'ya gelen Macar Türkolog Bela Horvath, kent manzarasından oldukça memnun kalmış, Ankara'nın beyaz evlerinin görüntüsünü ise muhteşem olarak değerlendirmiştir [32]. Şehrin ağaçlandırılması da Abidin Paşa'nın şehrin güzelleştirilmesine dair çalışmalarını destekleyen fikirlerinden biri diğeri olarak görünür. Önce demiryolunu kente bağlayan yol ile Balıkpazarı arasında hükümet konağını da içine alan bir bölgeye yaklaşık 50000 fidan dikildiği daha sonra da şehre bir memleket bahçesi yapılması için çalışmalara başlandığı haberleri gazetelerde yer almaktadır. Avrupa örneklerinden yola çıkarak kentlerin modernleşmesi sürecine dahil edilen ve erken örneklerine İstanbul'da Tepebaşı ve Taksim Bahçeleri ile rastlanan millet bahçesi fikrinde, amaçlardan biri de beledi hizmetlerin kentleşen yeni halkın kamusal mekanda sosyalleşmesine aracı olmasıydı. Ankara Vilayet Gazetesi'ne göre Ankara'da yapılması planlanan bahçenin yeri için keşif yapılmış ve hükümet konağı civarında bir arazi uygun bulunarak çalışmalar başlamıştı. Millet bahçesinin ne zaman kullanıma açıldığına dair kesin bir tarih olmamakla birlikte 1885 yılında Belediye Reisliği görevinde olan Hacı Süleyman Efendi döneminde, kurumuş ve zarar görmüş ağaçların yerine yenilerinin dikildiği ve ağaçların korunması için bir bekçi, sulanması için ise bir tulumbacı tayin edildiği görülür [32]. Şehrin çehresini değiştirmek isteyen Abidin Paşa'nın bir diğer girişimi de şehrin sokaklarının aydınlatılması olmuştu. Ankara'ya elektriğin gelmesi ile ilgili ilk girişim ancak 1916 yılında yapılabilmişse de; memur ve eşraf konaklarının kapılarındaki fenerlerle köşe başları ve hücri sokaklara birer fener konulduğunu 1893 yılındaki gazete haberine dayanarak söylemek mümkün. Bundan birkaç sene sonra gaz sandıklarının nerede kullanılacağı ve depolanacağına dair Sadaret ile yapılan yazışmalar ise, bu fenerlerin çoğaltılmış olabileceğini düşündürür [36,37-38]. İlk kez Silahtarğa'da kurulan fabrikadan sağlanan elektrikle 1914 yılında aydınlatılan İstanbul'dan sonra kısa süre içinde Ankara için de çalışmaların başladığını söylemek mümkündür. İstanbul'un elektrik dağıtım imtiyazını 50 yıllığına alan ve bunu daha sonra kurduğu Osmanlı Anonim Elektrik Şirketi'ne devreden Ganz Elektrik Şirketi, Ocak 1916 tarihinde Ankara'ya iki memurunu göndererek, şehrin elektrikle aydınlatılmasına yönelik bir proje hazırlamışsa da sonuca ulaşamamıştır. 1921 yılında Ankara'da, Maliye Bakanlığı'ndan Şehremaneti'ne aktarılan 2.000 liralık özel bir kredi sayesinde, gazyağı jeneratörleriyle sokakların aydınlatılmasına başlanmıştır [39]. Ankara'da ilk elektrik santralinin kurulması ise Cumhuriyet'in ilanından sonra Şehremaneti'nin girişimi ile 1924 yılını bulacaktır.

Şehir içi imar faaliyetlerinin sıkça görüldüğü şehirde camilerin tamir ve inşası ilk sırada yer almaktadır. Bununla birlikte Ankara Belediyesi'nin bazı kamu yapılarının inşasında da yer aldığı görülür. Belediye binası, Tarif ve Posta İdaresi ile bazı eğitim yapıları valilerin belediye ile birlikte yürüttüğü çalışmalar doğrultusunda inşa edilmiş yapılar olarak karşımıza çıkar. 1883 yılında yapım kararı alınan ve 1888'de tamamlandığı anlaşılan Belediye Dairesi'nin eczane, kiraathane ve lokanta gibi birkaç dükkanla birlikte inşa edildiği görülür. Belediye dairesi olarak kullanılan kısım 19. yüzyılda pek çok örneğinin görüldüğü kamu yapılarına bir örnek teşkil edecek biçimde iki katlı ve bir avlu etrafında şekillenen, meclis salonu, müfettişler salonu, kalem odası ve servis alanları gibi birimlerden oluşur [40]. Yapının inşasında ahşap malzemenin ağırlıklı olarak kullanılması ise İstanbul'da 1839 İlmühaber'inden bu yana yapılması istenen kagir inşaat tekniğinin Ankara özelinde uygulanamadığını düşündürür. Nitekim kamu yapılarında dahi henüz uygulanamayan kuralın halktan beklenmesi maddi açıdan pek mümkün görünmemektedir.

Abidin Paşa'nın valiliği döneminde, 1887 yılında Darü'l-Muâllimin ile Numune İbtidâi Mektepleri gibi pek çok okulun açıldığı ve öğretime başladığı görülmektedir. Aynı yıl eskisinin kullanılamaz derecede harap olmasından ötürü yeni bir telgrafhane yapıma kararı alındığı da görülür [2]. Gelirleri kısıtlı olan belediyenin faaliyetlerini sürdürürken pek çok maddi zorlukla karşılaşması, sorunlara zamanında ve yeterli çözüm üretememesinin en önemli sebeplerindendi. 1880 ve 1887 yıllarında Tanzimat Dairesine gönderilen yazılarda belediyenin mevcut geliri ile maaşların ve belediye masraflarının ödenmesi mümkün olamayacağından duruma alternatif çözümler arandığı görülür [42,42]. Hatta öyle ki meclise iletilen bu taleplerden kısa bir süre sonra, 1889 yılında belediye gelirlerinin bir kısmının mal sandıklarına aktarılmasından dolayı belediyenin memurlarına maaşları ödeyememesi ve bu sebeple memurların memuriyetten ayrılma derecesine geldikleri belirtilerek, Ankara'ya mahsus olmak üzere bazı gelirlerin tekrar belediyeye nakledilmesi talep edilmiştir [43]. Belediyenin yaşadığı mali problemlerin yüzyıl sonunda dahi devam ettiği; yeni caddelerin açılması, hanelerin duvarlarının sıvanması, bozuk yol ve kaldırımların tamirati gibi konularda yetersiz kalan bütçe gelirleri için sık sık Sadaret'e yazdığı ve yardım talep ettiği belgelere bakılarak söylenebilir [44,45]. Vilayetlerde bayındırlık işlerinin devamlılığını sağlamak için iane toplamak, piyango düzenlemek gibi yöntemlere başvurulduğu örneklere de rastlanmıştır.

6. Sonuçlar

19. yüzyılda yapılan pek çok reform gibi, modern belediyelerin oluşumu da birtakım sebepler doğrultusunda ihtiyaç haline gelmiştir. Şehirlerin ticari merkezler haline gelmesi ile hızlı gelişimi ve buna bağlı olarak nüfus artışı, altyapı ve imar ihtiyaçlarının giderilmesi için daha düzenli sistemlere ihtiyaç duyulması, mevcut idari sistemin yeni şartlar için yetersiz kalması ve Tanzimat zihniyeti ile gelen batılılaşma eğilimleri doğrultusunda Avrupa'daki gibi düzenli kentlerin hayalinin bu ihtiyaçların temelini oluşturduğu söylenebilir. Ekonomik gerekçeler doğrultusunda önceliğin başkent İstanbul'a verildiği modern belediyelerin oluşum süreci zaman içinde diğer vilayetlere de yayılmış; genellikle öncelik ticaret merkezi ve liman kentlerine verilmiştir. Ankara'nın ise konumu itibarıyla imparatorluk için önemli bir bölgede olması, öncü belediyecilik çalışmalarının görülmesinde etkili olmuş görünmektedir. 19. yüzyılda kıtlık, yangın ve ticari açıdan gerileme gibi pek çok olumsuzluğa rağmen özellikle demiryolunun geldiği dönemde Ankara şehrinin bir yeniden yapılanma sürecine girdiği; bina cephelerinin, şehrin ağaçlandırılmasının ve hatta sosyal yaşantının da yollar ve kaldırımlar gibi fiziksel çevredeki bu değişime dahil edildiği, batılılaşma sürecinde kent reformlarının bir başka parçası olduğu görülür. Yeni bir idari yapı olan ve yapılacak çalışmalar konusunda deneyim sahibi olmayan belediye meclisinin, kuruluşundan itibaren Ankara'da birçok konuda girişimler yaptığı, kentin imar ve altyapı ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştığı görülür. Tüm taşra genelinde olduğu gibi modern belediyelerin oluşum sürecindeki bu dönemde Ankara vilayetinde de beledi işlerin vilayet meclislerinden bağımsız yürütülmediği, hatta çoğu zaman meclisin idarecisi olan valinin yönetiminde ve kontrolünde gerçekleştiği görülür. Belediyelerin gelirlerinin kısıtlı olması, onu yerel ve bazen de devletin diğer kurumlarına maddi anlamda bağımlı kıldığından, çoğu zaman faaliyetlerini sürdürmesi bu kurumlar aracılığıyla olmuş görünmektedir. Faaliyetleri ve kararları kentteki beledi faaliyetlerin doğrudan göstergesi olduğundan, valiler de modern belediyelerin oluşum sürecinin oldukça önemli bir parçası olarak görünmektedir. Anadolu'nun merkezindeki konumu sebebiyle ticari merkez olma potansiyelini koruyan şehrin yol problemi ele alınan öncelikli konulardan olmuştur. Özellikle yüzyıl sonunda valilerin de etkisiyle şehir içinde ve şehir dışında yol inşaatları hızlanmış diğer vilayetlerle olan ulaşımı kolaylaştıracak pek çok yol ve köprü inşaatı tamamlanmıştır. Yine şehir içinde kullanılabilir su kaynağının az olması ve suyun sağlık ve temizlik gibi diğer konularla doğrudan ilişkili olması su sorununu da Ankara için öncelikli bir konu haline getirmiştir. Yüzyıl sonunda Eymir Gölü, Elmadağ ve Hanımpınarı gibi kaynaklardan kente su taşınarak halkın temiz suya kavuşması sağlanmış ve şehirdeki pek çok çeşme de tamir edilmiştir. 19. yüzyılda bulaşıcı hastalıkların şehirlerde ciddi problemlere yol açtığı ve hastalıkların yayılmasını engellemek için pek çok çözüm denendiği görülür. Su sorununun çözülmesiyle birlikte sağlıkla alakalı konularda da ilerleme kaydedilmiş, temizlik ve kanalizasyon gibi altyapı faaliyetlerinde ilerleme kaydedilmiştir. Şehirdeki temizlik işlerinin düzenli yürütülmesi için komisyonlar kurulmuş, şehir içindeki bataklıkların kurutulmasına dikkat edilmiş, tanzifat arabaları sıklaştırılmıştır. Aynı gerekçelerle tedavisini yaptıramayacak kimseler için Gureba Hastanesi'nin de yapıldığı görülür. Yangınların pek çok tahribata neden olduğu bu dönemde, Ankara'da belediyenin tulumba teşkilatının kurulması için çalışmalar yaptığı, şehrin mevcut durumunun güzelleştirilmesi için ise

cephelerin kireçle sıvanması, yollara ağaç dikilmesi ve park yapımı gibi girişimlerde bulunduğu görülür. Tüm bu gelişmeler göz önüne alındığında Ankara'nın, Tanzimat sonrasında modern belediyeçiliğe dair pek çok faaliyetin denendiği, kentleşme bakımından önemli atılımların yapıldığı bir şehir olduğu söylenebilir. Çalışmalar yürütülürken çoğu zaman tıpkı İstanbul gibi komisyonlar kurulduğu ve faaliyetlerin bu komisyonlar aracılığıyla yürütülmeye çalışıldığı görülür. Nitekim çıkartılan birçok nizamname ve düzenlemenin uygulamada gerçekleşmemesi, kuralların uygulanması ve takibinin sağlanması için komisyonların varlığını gerekli kılmıştır. Fiziksel çevredeki değişimin ekonomik koşullar ile doğrudan alakalı olduğu ve bu ekseninde ilerleyebildiği görüldü de nizamnamelerin ve modern belediyeçiliğe dair çalışmaların vilayetlerin çağdaş bir kent görünümünü kazanmasındaki etkisi Ankara örneğinde açıkça izlenebilmektedir.

Referanslar

- [1] Koç, B. (Dü.), Osmanlı Kent Yıllıklarında Ankara, Ankara Sanayi Odası Yayınları, Ankara, 2014.
- [2] Tuğluca, M., Vilayetin Resmi Gazetesi (1870-1921), Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2003.
- [3] Eyice, S., Ankara'nın Eski Bir Resmi, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1972.
- [4] İsbir, E., Şehirleşme ve Meseleleri, Gazi Büro Yayınevi, Ankara, 1991.
- [5] Ortaylı, İ., Tanzimat Döneminde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2018.
- [6] Demiray, K., Alman Seyyahların Gözüyle İstanbul'da Sosyal ve Kültürel Hayat (1808-1918). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019.
- [7] Çelik, Z., 19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti Değişen İstanbul, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2016.
- [8] Ersoy, M., Osmanlı'dan Günümüze İmar ve Yasalar, Ninova Yayınları, İstanbul, 2017.
- [9] Taş, H., XVII. Yüzyılda Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2014.
- [10] Tuncer, M., Ankara Şehri Merkez Gelişimi (14-20 YY), 1999.
- [11] Tekemen Altındaş, E., 19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Yaşanan Kuraklığın Ankara'ya Yansıması, Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı, (ss. 1-13), (2018, S.24).
- [12] BOA. A.}MKT.MHM. 552/16
- [13] Mordtmann, A. D., İstanbul ve Yeni Osmanlılar, Pera Turizm, İstanbul, 1999.
- [14] BOA. ŞD.1333/8.
- [15] Ergin, O. N., Mecelle-i Umur-u Belediye, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 1995.
- [16] Ankara Goethe Enstitüsü.Goethe.de web sitesinden 15 Ocak 2021 tarihinde erişildi: <https://www.goethe.de/ins/tr/ank/prj/urs/ktn/trindex.htm>
- [17] Denel, S., Batılılaşma Sürecinde Ebniye Nizamnameleri ve Kentsel Mekanların Değişimine Etkileri Üzerine Bir Deneme, IX. Türk Tarih Kongresi, (s. 1425-1435), (21-25 Eylül 1981).
- [18] İğdi Gülenç, Ö., Ankara Vilayeti Umum Meclisi'nin 1869 Yılı Kararları, Musa Çadırcı'ya Armağan Yazılar, Ed. Selda Kılıç, Bekir Koç, Tülay Erçoşkun, Ankara, 2012.
- [19] İğdi Gülenç, Ö., Tanzimattan Sonra İdari Yapılanmada Ankara Örneği (1842-1908). Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2009.
- [20] BOA. HRT. h. 2437.
- [21] BOA. PLK. p. 6162.
- [22] Ankara Vilayet Gazetesi, 18 Teşrin-i Sani 1308 (1892)
- [23] BOA. İMMS. 131/5627
- [24] Ankara Vilayet Gazetesi, "Yine bir Lütf-i Celil-i Cenab-ı Şehriyari 16 Ağustos 1305 (1889).
- [25] Ankara Vilayet Gazetesi, "Elmadağ Suyu" 15 Teşrin-i Sani 1305 (1889).
- [26] Ankara Vilayet Gazetesi, "Frengi illetine müptela olanların..." 24 Nisan 1301 (1885).
- [27] Ankara Vilayet Gazetesi, "Belediyemizin tanzifat-ı memlekete ehemmiyet vermemesinden", 6 Mart 1301 (1885). [28] Ankara Vilayet Gazetesi, "Belediyemizin Teşebbüs-ı Sairesi" 3 Şubat 1303 (1887).
- [29] Ankara Vilayet Gazetesi, 13 Teşrin-i Evvel 1309 (1893).
- [30] BOA., A.}MKT.MHM. 552/16.
- [31] Ankara Vilayet Gazetesi, "Tanzifat" 9 Teşrin-i Sani 1304 (1888).
- [32] Emiroğlu, K., Özsoy, E. D., Aydın, S., & Türkoğlu, Ö., Küçük Asya'nın Bin Yüzü, Dost Kitabevi, Ankara, 2005. [33] BOA. A.}MKT. MHM. 210/20.
- [34] Ankara Vilayet Gazetesi, "Zat-ı sami-i hazret-i vilayetpenahi" 23 Temmuz 1302 (1886).
- [35] İğdi Gülenç, Ö., Abidin Paşa'nın Ankara Valiliği, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Cografya Fakültesi Dergisi, (53(2), 2013, s. 225-248.
- [36] Ankara Vilayet Gazetesi 29 Kanun-ı Evvel 1309 (1893).
- [37] BOA. DH.MKT. 435/69.
- [38] BOA. ŞD. 1206/47.
- [39] BOA. DH.KMS. 36/28.
- [40] Kolay, E., Kaybolan Bir Mimari Miras: Ankara Belediye Dairesi. Ankara Araştırmaları Dergisi, (2018, 6(2)), (s. 237-248).
- [41] BOA. ŞD. 1335/40.
- [42] BOA. MV. 15/23.
- [43] BOA. DH. MKT. 1545/57.
- [44] BOA. DH. MKT. 1878/32.
- [45] BOA. BEO. 988/74079.

Orcid: 0000-0001-5428-3358

Gönderim Tarihi: : 22.09.2023

Kabul/Yayın Tarihi: 09.10.2023

*Sorumlu Yazar E-Posta Adresi: aysencbenli@yahoo.com

Konut Kültürü ve İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Lojmanları Uygulaması

Ayşen Cevriye BENLİ*

*İç Mimarlık Bölümü/GSTMF, Toros Üniversitesi, Mersin, Türkiye

Öz

İnsanların göçebe yerleşim biçimini benimsediklerinden ve çadırdan yerleşik düzene yuva olarak geçtikten bu yana yüzyıllar geçti. Tarihte birçok konut türü insanlığın barınma gereksinimini karşıladı. Günümüzdeyse artık çok katlı yapılarda barınmak toplu konut kavramı içinde yer alırken, eskisi gibi bir veya iki katlı bahçeli evleri yuva olarak benimsemek, olanaklar elverdikçe daha tercih edilir oldu. Bu, aslında bir yerde insanın doğaya ve özüne dönmek istemesinin en doğal sonucudur. Hiçbir yüzyılda aslında yapay özellikler taşıyan yenilikler ve toplumsal beğeniler uzun süre yaşayamamıştır. Değişen tasarımlardan, yenilenen yaşamdan söz edilmektedir. Gerçekten yenilenen bir yaşamdan çok aslımıza ve özümüze dönüşten söz edilebilir. Bütün bunlar doğanın, açık havanın ve doğal malzemenin insan yaşamı için ne kadar önemli olduğunu anımsatıyor çünkü yakın zamanda, salgını yaratan bir virüs, açık havada yaşamı ve iç mekânı nasıl olup da belirleyeceğini gösterdi. Günümüzün endüstrileşmiş ve yoğunlaşmış yaşamının ne kadar sakıncalar doğurduğu açıkça ortaya çıktı. Doğaya dönüşün önemini insanlığa anımsattı. Bir devlet üniversitesi olan ve kampüsü İzmir'in Urla ilçesinin Gülbahçe koyunun yakınında yer alan İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Lojmanları için yapılan konutlar, iki kata izin veren imar durumuna ve doğaya uyum göstererek tek katlı veya iki katlı bahçeli ikiz konutlar olarak tasarlandı. Yapım aşaması için kısıtlı bütçe ayrılmış olması tasarımı sınırlamış olmakla birlikte konutların geniş zeytinlikler içinde deniz manzaralı doğal bir ortamda bulunan yerleşkede yapılması, işin başında en olumlu yönüydü. Bu çalışmada, İYTE Lojmanları özelinde yapılarla ilgili tasarım ve yapım süreçlerine bakıldığı gibi konut tasarımıyla çevrenin biçimsel ilişkisine, konut, doğa, biçim ilişkisine ve konut kültürü ve kullanıcı ilişkisine bakılarak gelecek uygulamalara katkıda bulunulması açısından değerlendirildi.

Anahtar sözcükler: Konut tasarımı, Biçim, Doğa, Kültür.

Abstract

It has been centuries since humans had adopted nomad life style, and then they had transferred from tents to settlements and to houses as their home. Throughout history, many types of dwellings served as shelters for humans. While residing in tall buildings entails a concept of mass housing; nowadays, humans prefer to assume one or two-storey houses as home, like old times, within the bounds of possibility. Essentially, this is a natural consequence of the willing of humans to return to nature, to their self. In fact, the innovations and the social acclaims that brought unnatural qualities failed to survive in any century. Changing designs and renewed life are mentioned. In reality, the point was to return to our origin than to have a renewed life. All of these reminds us how the nature, fresh air and natural elements are important in human life because recently, a viral pandemic showed us how it would determine the human life both indoors and outdoors. It revealed how today's industrialized and condensed life in settlements produced disadvantages. It reminded humans of the importance of the return to the nature. The housing for staff of İzmir Institute of Technology, a state university located in Turkey with its campus near Gülbahçe bay of Urla, İzmir, was designed and built as one or two-storey twin buildings in line with the nature and construction zoning law. The limited income for construction limited the design possibilities but the most positive aspect at the beginning of the construction was to locate the campus in a wide natural environment with olive groves and a view of the sea. This study examines the designs and construction processes of İzmir Institute of Technology Public Housing. It also assesses the stylistic relation between environments and housing, the relation between the nature, housing and style, and the relationship between the housing culture and the users, to contribute in any aspect to the future housing practices.

Key words: Housing design, Style, Nature, Culture.

1. Giriş

Küresel devinimin arttığı çağımızda, konut gereksinimini sağlıklı ve nitelikli karşılayabilmek için toplum içindeki değişik kültür, yaş grubu isteklerini daha iyi anlayabilmek önemli olmaktadır. Tasarlanan ve yapılan sağlıklı yapılarla kullanıcının sağlıklı kalmasına destek olmak da öncelik verilmesi gereken konulardandır. Ayrıca fiziksel sosyal ve teknolojik eskimeyi geciktirmek yoluyla ekonomi sağlamak da konut konusunda göz önüne alınması gereken bir yöndür. Konut bölgeleri için engelsiz bir çevre yaratmak ve kentleşmenin birçok aşamalarını gerçekleştirerek toplumsal ve bireysel dirliği (huzuru) sağlamak da tüm kentlerde konut bölgelerinde ele alınması gereken bir diğer konudur. Ancak geçmişten kalmış yapılı konut çevresini koruyarak ve daha sonra yapılan konutlarla da uyum sağlayarak, geçmişi geleceğe bağlamak da amaç olması gerekenlerdendir. Konut üzerine araştırma yapmanın birçok nedenleri kısaca böyle sıralanabilir. Konut araştırmalarının önemi de üzerinde durulması gereken konulardandır. Bir konutun tasarımı bir kültürü yansıtsa da, bazen o toplumda yaşayan kişilikler arasında çelişki doğurabilir. Ya da yapılan konutlar bazı kişiler için uygun gelse de o kültüre uymayabilir. Ayrıca yeryüzünde tüm ülkelerde görüldüğü gibi konut tasarımında geleneksellik ve modernlik arasında çelişkiler ortaya çıkabilir. Üstelik geleneksel teknoloji ile ileri teknoloji arasında da hep çelişkiler doğmuştur. Bir konutun tasarımı aile yapısına da bağlıdır, aile yapısı değiştikçe konut tasarımının özellikleri de değişiklikler içermeye başlar. Tüm bu gerekçeler konut araştırmalarının önemini ortaya koyar [1]. İYTE Lojmanlarında sağlıklı yapılarla, kullanıcıların sağlıklı kalmasına destek olmak öncelik verilen konulardandır. Yeşil alanın geniş olduğu daha doğal bir ortamda yer alan çevresiyle bireysel dirliği sağlayan bir çevre içinde bulunmaktadır. Bu çalışmada, İYTE Lojmanları tasarım- işlev, biçim, doğa ve kültür ve biçim açısından nesnel olarak değerlendirilmesi ve gelecek uygulamalara katkıda bulunması amaçlanmıştır.

1.1. Alanyazın (Literatür) Taraması

Akın, Nur. *Balkanlarda Osmanlı Dönemi Konutları* *Balkanlarda Osmanlı Dönemi Konutları*, (1979) 0-19-502248-3; Balkanlarda, Osmanlı Dönemi, yönetimi, ekonomisi, sosyal ve etnik yapı, kültürel yapı, eğitim, din, dil ve kentleri üzerinden, altı ülkede konut görselleri, plan ve kesitleri belgelenmiştir.

Alexander, C., Ishkawa, S., Silverstein, M., *A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction*, *Oxford University Press New York*, (1977); Kent, yapı ve yapım için değişik bir bakış açısı ve kent, yapı doku dili üzerine ayrıntılı bir kitaptır.

Alexander, C., *The Timeless Way of Building*, *Oxford University Press New York*, (1979); Tasarım dokularının biçimlenmesi ve anlaşılmasına bağlı mimarlık ve tasarım için yeni bir kuram önerilen bir kitaptır.

Aran, Kemal., *Barınaktan Öte Anadolu Kır Yapıları.(Beyond Shelter, Anatolian Indigenous Buildings)*, İstanbul, Türkiye: Tepe Mimarlık Kültürü Merkezi, (2000). 975-946-44-2-X; Anadolu geleneksel kır yapıları yerleşimi, malzemeleri ve görselleri ile ayrıntılı incelenmiştir.

Bektaş, Cengiz., *Türk Evi*, Yapı Endüstri Merkezi yayınları, (2013) 978-9944-757-81-2 Türk evinin geçmişi, ilkeleri, ana gereçleri, kentten konuta konusu, plan tipleri, esneklik, büyüyebilme, küçülebilmeye, bölümlenebilme konusu, biçimi, dönemleri, sona doğru bakış açısı incelenmiştir.

Benli, Ayşen C., *Gözne Evleri Akdeniz Yayıla Yerleşiminde Yerel Mimarlığın Sürdürülebilirlik Bağlamında İncelenmesi*, Cinius Yayını (2022) 978-625-8330-23-6; Mersin, Gözne'de, evler sürdürülebilirlik bağlamında, geleneksel, karma ve betonarme olarak çizimleri ve görselleri ile sunularak geleneksel konutların sürdürülebilirlik açısından olumlu yönleriyle korunabilmesi için belgelenmiştir.

Jodido, Philip., *Architecture Now! Houses-1*, Taschen GMBH, Printed in China, 978-3-8365-4348-4; Günümüz evrensel konutlarından, gelişmelerden örnekler ve eleştirel ön değerlendirme niteliğindedir.

Jodido, Philip., *Architecture Now! Houses-3*, Taschen GMBH, Printed in Italy, 978-3-8365-3591-5; Günümüz evrensel konutlarından, gelişmelerden örnekler ve eleştirel ön değerlendirme niteliğindedir.rülebilirlik açısından olumlu yönleriyle korunabilmesi için belgelenmiştir.

Kurokawa, Kisho., *Modernizmin Eleştirisi ve Bilgi Toplumunun Mimarlığı Hakkında Görüşler, (Towards the Evocation of Meaning)*. (Çeviren: Ayla Çevik). Japan Architect, Cilt ve sayı 8-August(Ağustos), (1989) sayfalar 6-13; Evrensel ve geleneksel mimarlığın simbiyozunun gelecek mimarlığın kaçınılmaz gelişmesi olduğunun ve gerekliliğinin kuramsal olarak anlatılması niteliğindedir.

Küçükerman, Önder, *Turkish House In Search of Spatial Identity-Kendi Mekânının Arayışı İçinde Türk evi*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu yayını, (2007), 978-975-7641-43-8; Türkiye'nin tüm bölgelerinden geleneksel Türk evi görselleri ile Türk evi kavramının ve gelişim süreçlerinin incelenmesi sonrası çevresel öğelerinin düzenlenmesi başlığıyla mekânlarının çözümlenmesini içermektedir.

Öymen Gür, Şengül., *Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü*, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul, (2000), 975-7438-91-X; Konut kültürü ve konut araştırmaları irdelenmiş, Doğu Karadeniz örneğinde yaşam niteliğinin yükseltilmesi ve konut çözümlerinde kürsel anominin önlenmesi için bölge bazında öngörülen iyileştirme politikalarına esas oluşturacak bir yaklaşım ve çözüm modeli ortaya konulmuştur.

Pearman, Hugh., *Contemporary World Architecture*, Phaidon, London, Printed in Singapore, (1998) ISBN 0 7148 3743-1; Uluslararası mimarlığın modern yapı tiplerine odaklanılarak onları biçimlendiren etkenleri eleştirel bir bakışla dünyadan 600 örnek yapı ve mimar üzerinden ele alınması ve yeni biçimlerin gelişmesinin estetik değerlendirmesi niteliğindedir.

SOYSAL, Mine (Hazırlayan) *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşmenin Öyküsü*, Tarih Vakfı Yayınları (HABITAT II, II. Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı), (1996) ISBN 975 73 06 16 9; 3-14 Haziran 1996 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen II. Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı Habitat II nedeniyle düzenlenen sergi ve bilimsel katalogların metinleri ve görselleriyle gençler için hazırlanan bir kitapçaktır.

2.Malzeme ve Yöntem

Bu çalışmada konut kültürü ve İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü lojmanları incelenirken doğal, kültürel ve biçimsel-nesnel (fiziksel) etmenler yönünde bir yaklaşımla konuya bakılmıştır. Konut işlevinin örgütlenişindeki anlam ve ölçünler, kültürel belirleyiciler olarak tasarımda değerlendirilmiştir. Doğal belirleyiciler olarak, topografya, çevresel örüntü ve doku, çevredeki doğal ortam, malzemeler konu edilmiştir. Kültürel belirleyiciler olarak kullanıcıların yaşam biçimi, çevre ve mekân kullanım ölçünlerine değinilmeye çalışılmıştır. Konutların biçimsel belirleyicileri olarak konuya nesnel, biçimsel ve fiziksel açıdan değerlendirmelerle bakılmaya çalışılmıştır. Fiziksel, biçimsel yönün öznel değerlendirmesi, bir diğer deyişle kullanıcının mekândaki istekleri ve sağlanan doyum başka bir incelemenin konusu olarak ileriye bırakılmıştır.

3. İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Lojmanları Uygulaması

İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Lojmanları, İzmir Gülbahçe koyuna, denize bakan tepelerin yamacında bir konut bölgesi olarak tasarlandı ve uygulandı. Evler ikiz gruplar olarak, yamaçta çeşitli düzeylerde konumlanarak Gülbahçe koyu ve köyün manzarasını görür. İkiz konutların ileri geri çekilerek konumlanması ile komşuluk birimleri ve bahçeler oluştu. Yapım için devlet ödeneği kısıtlı olduğundan 32 konutun iki odalı veya 3 odalı olarak 90m² kullanım alanıyla, 16 konutun tek odalı olarak 45m² kullanım alanı ile tasarlanması kararlaştırıldı. Mimari tasarım, mimar Ayşen Cevriye Benli tarafından, uygulama projesi Ayşen C. Benli, teknik ressam Neşe Köse ve Yadigar İnşaat (Malatya) tarafından, çevre düzenlemesi mimar Levent Kızılkurt tarafından, yapım işi yüklenici Yadigar İnşaat tarafından yapıldı. Yapıların inşaat kontrolluğu kaba inşaatın ilk aşamalarında Ayşen C. Benli tarafından, daha sonra tamamlanana kadar Levent Kızılkurt tarafından gerçekleştirildi.

Tablo 1. İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Lojmanları künyesi.

Konum	İzmir, Urla, Gülbahçe
Yapı Sahibi	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
Mimari Tasarım	Ayşen C. Benli
Mimari Uygulama Projesi	Ayşen C. Benli, Teknik ressam Neşe Köse ve Yadigar İnşaat.
Çevre Düzenlemesi	Mimar Levent Kızılkurt
Yüklenici	Yadigar İnşaat
Yapım Türü	Brüt Beton+ Pres Tuğla, Betonarme.
Tasarım ve Uygulama Süreci	Aralık 2000 – Temmuz 2002
Kullanım Amacı	Konut
Toplam İnşaat Alanı	3.600 m ²
Konut Sayısı	48 Adet Konut (32 adet x 90 m ² ve 16 adet x 45 m ²)
Yapının Özellikleri	Doğal Havalandırma ve Aydınlatma

Şekil 1. İYTE Lojmanları, genel görünüm, tek katlı ve iki katlı konutlar. Foto: A.C. Benli, 2011.

3.1. İYTE Lojmanları yerleşimi

İYTE Lojmanları yerleşim planı için konutların yerleri topografik plan üzerinde belirlendikten sonra, hiçbir zeytin ağacının kesilmemesi ve her bir konutun diğerinin esintisini, güneşini ve deniz manzarasını kesmemesi amaçlanarak arazi üzerinde yapıların köşe kazıklarını çakmak için tasarım grubu ve çevre düzenlemesini ve uygulamasını yapacak teknik grupla birlikte çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada, topografik eğim de, bu yolda değerlendirilerek, her bir konutun köşe kazıkları çakıldıktan sonra yerleşim planı son durumuna getirilmiştir. Çevre düzenlemesindeki her bir taşıt yolu eğime koşut olarak, yaya yolları da eğim değerlendirilerek ve gereken basamaklar doğal eğime göre ayarlanmış ve arazide çevre düzenlemesi için ve bina yerleşimleri için çok fazla hafriyat yapılmamış ve doğal arazinin bozulması önlenmiştir. Çevre düzenlemelerinde doğal taş duvarlar ve parke taşları kullanılmıştır.

Şekil 2. İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Lojmanları Yerleşim Planı. Çizim: A.C. Benli.

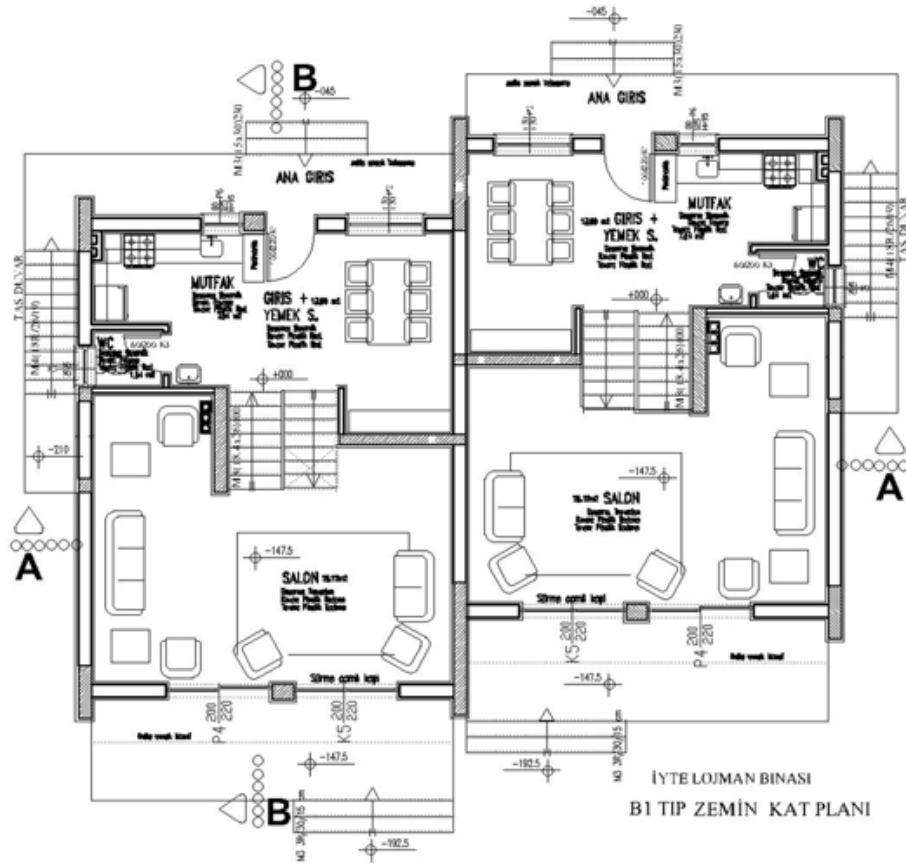
3.2. İYTE Lojmanları plan ve tasarım özellikleri

Bu konut çevresinde, her biri 90 m² olmak üzere 4 ayrı tip konut bulunur. Bir bölümü üç yarım katlı plan tipiyle eğime ve çevrenin doğal silüetine uyum sağlayan 2 odalı (B1 tipi) evlerdir. Arazinin düz olduğu yerleşimlerde 3 ve 2 odalı tek katlı 90 m² konut tipleri (C1 ve C2 tipleri) bulunur. Ayrıca 45 m² lik, 16 adet tek odalı konut (B2 tipi) vardır. 45 m² lik konutlar yarım katlı B1-90m² plan tiplerinin tasarım aşamasında (üniversite yönetiminin isteğiyle) ikiye bölünmesiyle oluşmuştur. Toplam 46 adet konut vardır. Evlere arazinin eğiminden ötürü ve manzaranın da bölünmemesini sağlayan tasarımla, arka cephelerindeki yollardan, mutfağa yakın arka teraslarından giriş yapılmıştır. Evlerin girişlerinin bulunduğu arka cephelerde de, deniz manzaralı ön cephelerde de açık teraslar vardır. İkiz evlerin 1,5 m birbirinden kaydırmalı yapılmalarından ötürü, komşuluk ilişkisine ve rüzgâra göre korunaklı açık teraslar yapılmıştır. İlk mimari tasarımda ön teraslarda ahşap pergolalar tasarlanmış olmasına karşın ödenek yetersizliğinden uygulama projesinde ihale kapsamına alınamamıştır. Arka girişte açık mutfak, yemek salonu ve küçük tuvalet yer almıştır. Arka giriş düzeyinden 9 basamak aşağı inildiğinde deniz manzaralı ön terasa açılan salona inilmektedir. Aynı giriş kotundan 9 basamak yukarı çıkıldığında, yine deniz manzaralı 2 yatak odasına ve banyoya ulaşılmaktadır. Üç yarım katlı bu konut ortada yer alan merdiven nedeniyle, üç kat arasında görsel ilişki oluşturmuş ve giriş katı çatı eğimi nedeniyle daha büyük bir tavan yüksekliği kazanmıştır, küçük alanına karşın geniş, iç açıcı bir oylum durumuna gelmiştir. Salonun denize bakan, kayar kapılı geniş cam cephesi de iç mekâna aydınlık kazandırmış, manzara ve aydınlıkla genişlik sağlamıştır. Hem içeride, hem dışarıda olma duygusu ile dinlendirici, erinç (dirlik) verici bir mekân olmuştur. Denize bakan ön teras da hemen bu kayar kapının ardında salonla bütünleşmiştir. Konut bölgesi tasarlanırken, insanların kendini evin içindeyken bile doğayla bütünleşmiş duyumsayabilmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle salonlardaki geniş ve yere kadar olan cam yüzeyler, tüm Gülbahçe koyu deniz manzarasını ve denizin ortasında bir tepe gibi oluşan Gülbahçe köyünü, denizdeki adaları ve koyun karşı tarafındaki Urla Özbek'i görebilecek biçimde konumlanmıştır. Doğu, batı yönünde yerleşim yapılması hem arazinin eğimini kullanma, hem yatay (ufki) bakış açısı kazanma, hem de kuzeyden esen sert rüzgârlardan korunma amacını sağlamıştır.

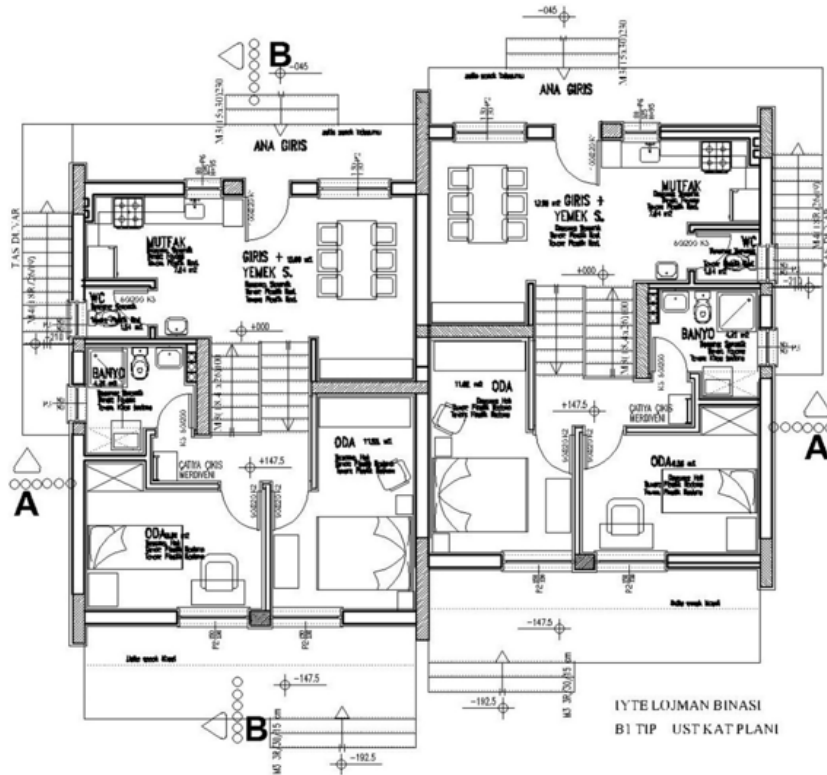

Şekil 3. İYTE Lojmanları, genel görünüm, tek katlı ve iki katlı konutlar. Foto: A.C. Benli, 2012.

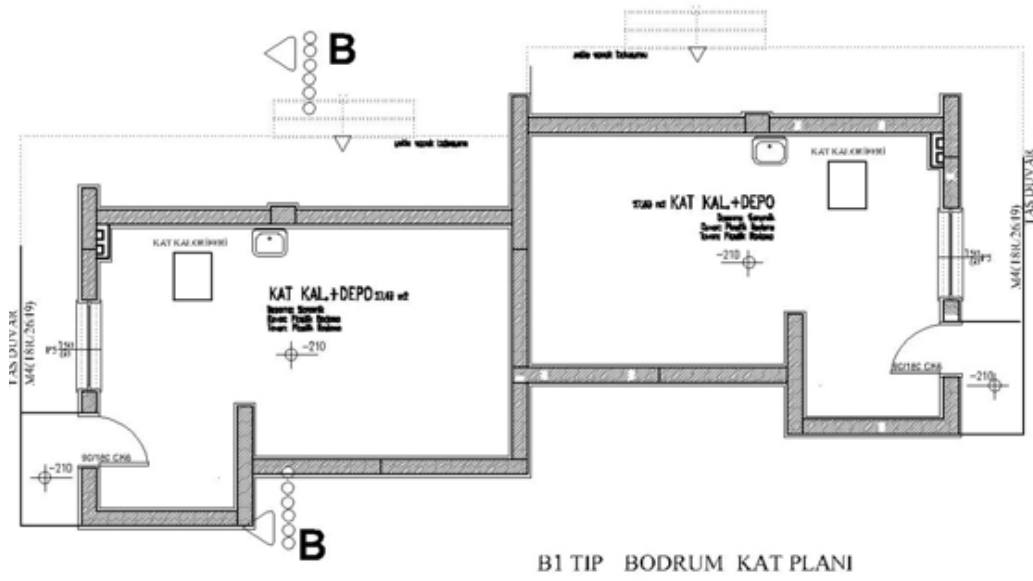

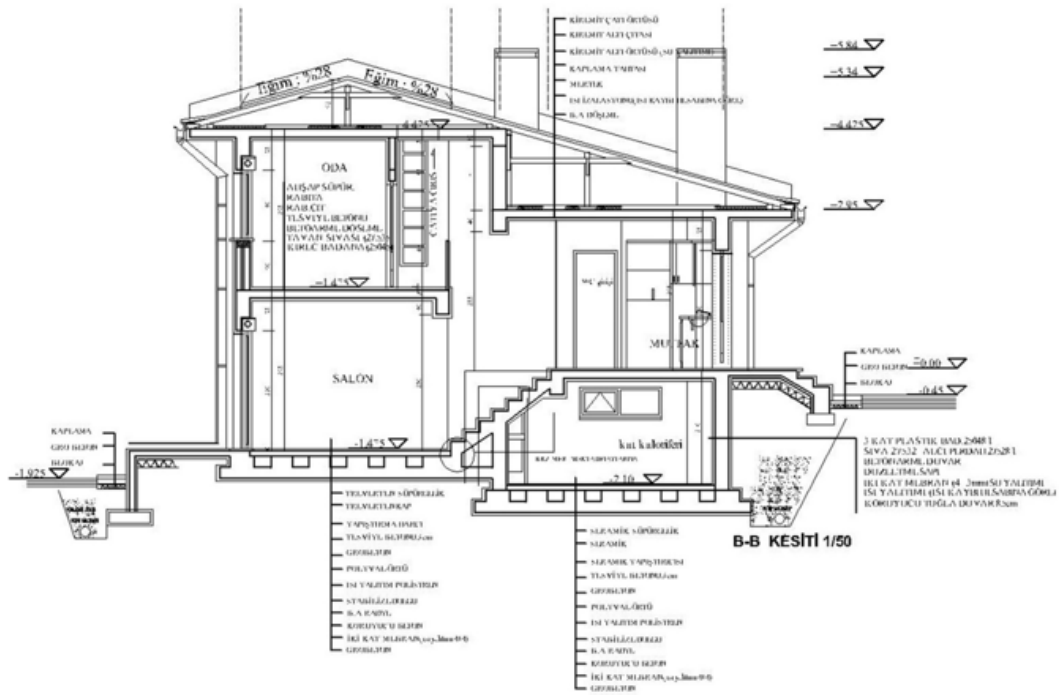
Şekil 4. İYTE Lojmanları B1 tip 90m2 zemin kat planı. Tasarım: A.C. Benli.

Şekil 5. İYTE Lojmanları B1 tip 90m2 üst kat planı. Tasarım: A.C. Benli.

Şekil 6. İYTE Lojmanları B1 tip 90m2 bodrum kat planı. Tasarım: A.C. Benli.

Şekil 7. İYTE Lojmanları B1 tip 90m2 kesit. Çizim: A.C. Benli, Neşe Köse, Yedigâr İnşaat.

3.3. İYTE Lojmanları yapım özellikleri

Evler, dış duvarlarında; 10 cm kırmızı pres tuğla duvar, arada 5 cm boşlukta ısı yalıtımı, içte 13 cm tuğla duvar, sıva ve boya, tabanda grobeton üzeri su ve ısı yalıtımı uygulandı. Grobeton üzerindeki su yalıtımı bina dış duvarlarında 45 cm kadar yükselerek tabandan başlayarak bohçalama yöntemi ile yapılmıştır. Bölge kış aylarında fırtına ile binalara çarpan yağmurlu günler geçirir, arkadaki tepelerden akan yağmur sularının eğimle, denize doğru akması dolayısıyla, su ve nem sorunu bölgenin başlıca dikkat edilmesi gereken konularındandır.

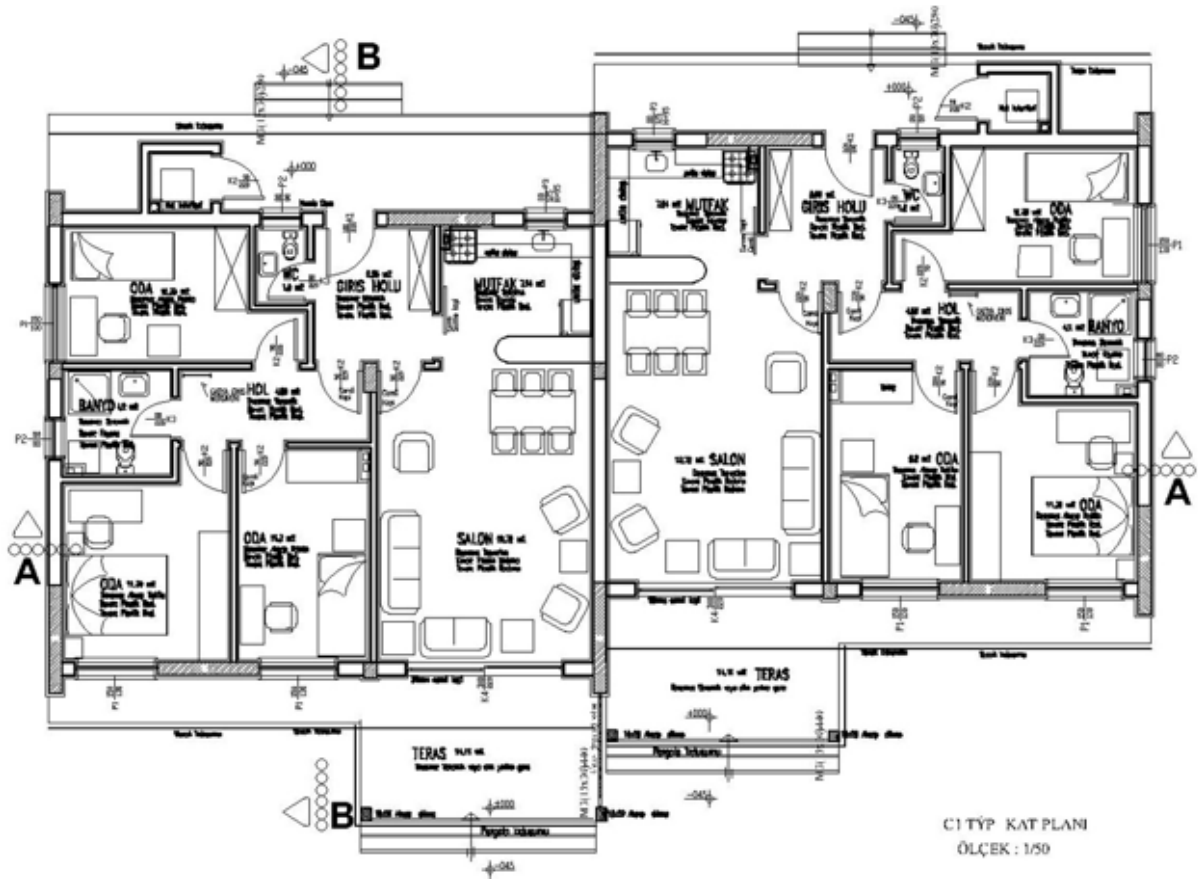
Yer döşeme malzemesi dış teraslarda, salonda ve koridorlarda traverten, banyolarda seramik, yatak odalarında ahşap rabita olarak uygulanmıştır. Çatılarda da, hem su, hem ısı yalıtımı bulunur. Çatı kaplaması kiremit, kolonlar brüt betondur.

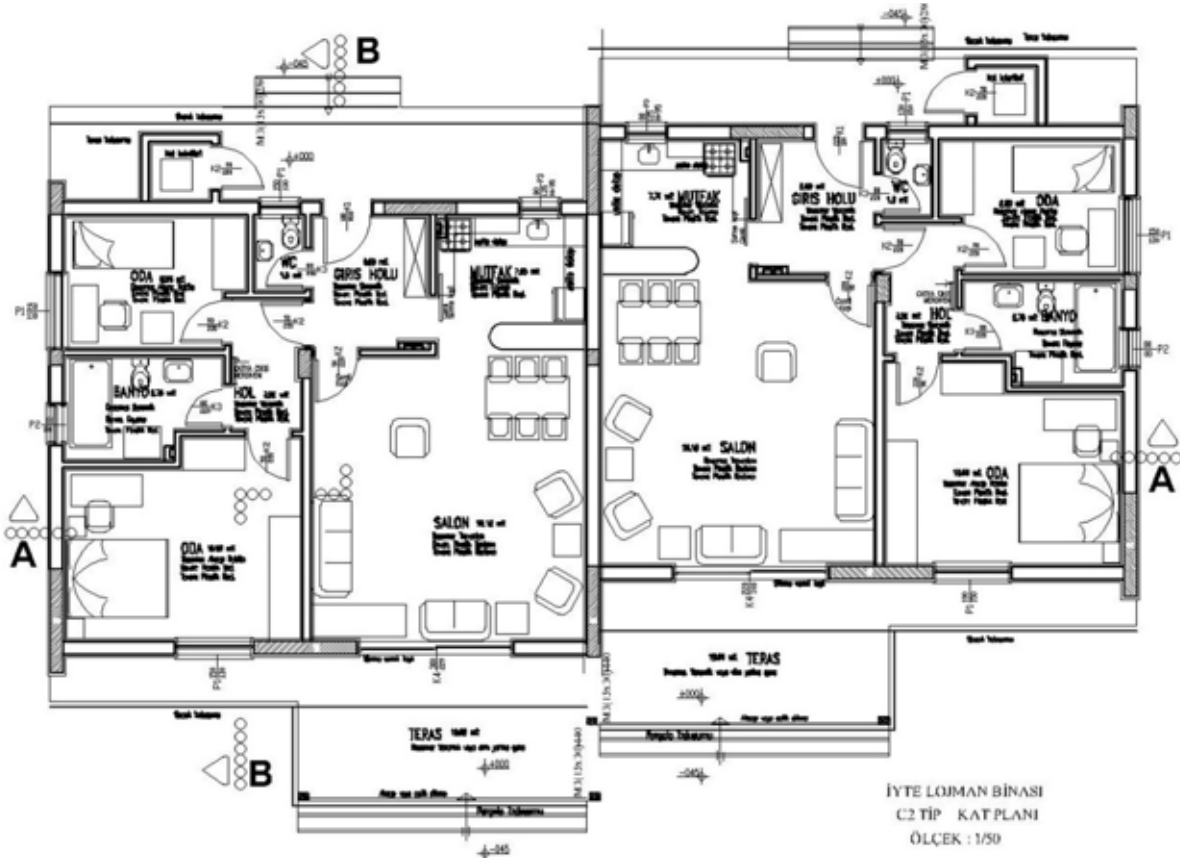
Şekil 8. İYTE Lojmanları dış görünüm. Foto: A.C. Benli, 2011.

Şekil 9. İYTE Lojmanlarından Gülbahçe koyuna bakış. Foto: A.C. Benli, 2011.

Şekil 10. İYTE Lojmanlarından C1 tip 90m2 üç odalı tek katlı konutlar. Tasarım: A.C. Benli.

Şekil 11. İYTE Lojmanlarından C2 tip 90m2 iki odalı tek katlı konutlar. Tasarım: A.C. Benli.

Şekil 12. İYTE Lojmanları, C1 tip üç odalı konut salonundan. Foto: Nilüfer Talu, 2022.

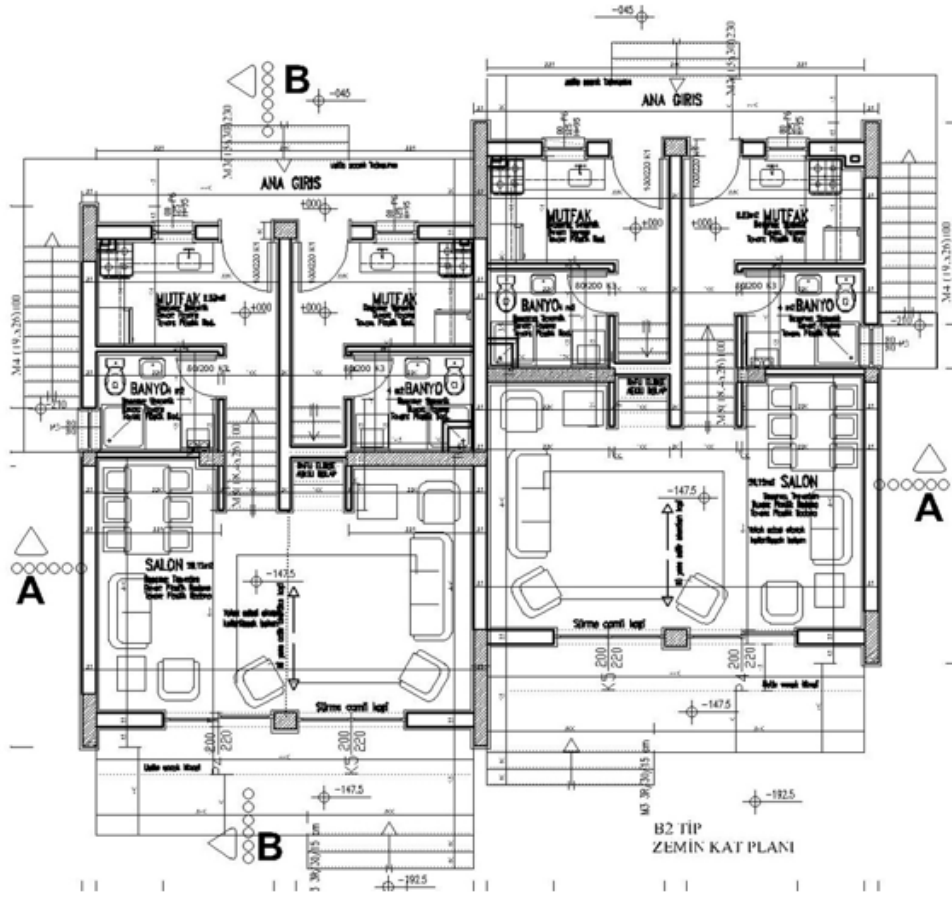
Şekil 13. İYTE Lojmanları, C1 tip üç odalı konut salonundan. Foto: Nilüfer Talu, 2022.

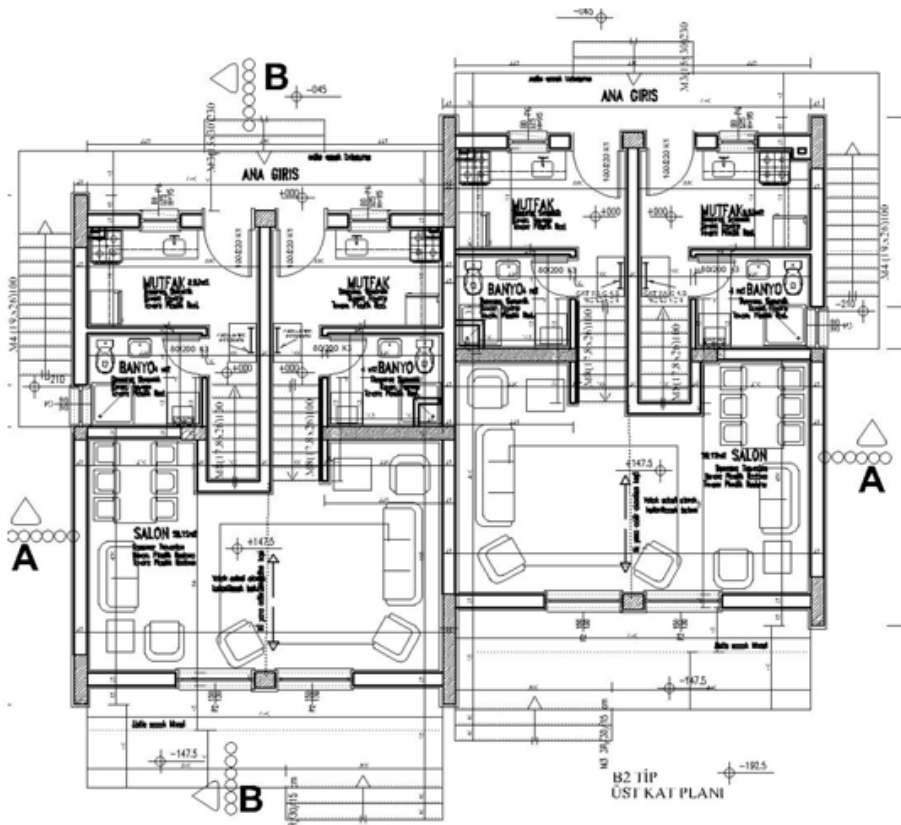
Şekil 14. İYTE Lojmanları, C1 tip üç odalı konut mutfağa bakış. Foto: Nilüfer Talu, 2021.

Şekil 15. İYTE Lojmanları, C1 tip ön terası, deniz ve Gülbahçe görünümü. Foto: Nilüfer Talu, 2022.

Şekil 16. İYTE Lojmanları B2 tip 45m² tek odalı konutlar zemin kat planı. Tasarım: A.C. Benli.

Şekil 17. İYTE Lojmanları B2 tip 45m² tek odalı konutlar üst kat planı. Tasarım: A.C. Benli.

4. Bulgular ve Tartışma

4.1. Konut tasarımı ile çevrenin biçimsel ilişkisi ve İYTE lojman yapıları

Tasarlanan konut ve çevrenin estetik değerler içermesi ve güzel bulunması, iyi yapılanmış bir çevre olmasına, doğal yerleşim özelliklerine, çevresindeki yeşil dokuya, ağaçlara bağlıdır. Bu çevrede, bütün özelliklerin varlığıyla algılanan yaşam hızıdır, canlılıktır ve güzelin özüdür. Tasarımda da geçişlerin görünümü, çevredeki doğal güzellikler ve mimari mekânların bütünlüğü ve düzeni doğal çevre ve estetik açısından en önemle üzerinde durulan öğeler oldu. Konut çevresinin estetik değeri, estetik deneyimlerle bağlantılı bir yol izler ve çevresiyle bir bütün olarak bunun içinde yerini alır. Nasıl ki estetik deneyimler estetik değeri ortaya çıkarırsa, konut çevresindeki güzel de kültür ve kişisel değerlere bağlı olarak ortaya çıkar. [2] Konut çevresinde hoş giden nesnelere algılamak; duygusal(duygusal), biçimsel ve simgesel deneyimlerle olur. Bunlar; yaşanan çevrede saf duyguların hoşnutluğu duygusal deneyimler, konut çevresinin üç ve dört boyutlu özellikleri algılanarak biçimsel deneyimler, evlerin çevresindeki tüm dokuların bizde uyandırdıklarından simgesel deneyimler olarak türer. Yine insanlar, yıllardır yaşadığı çevrenin düzenini akıl yolu ile değerlendirir. Bunun için neyin iyi, neyin kötü olduğunu duygusal, biçimsel, simgesel nitelikler olarak ayırır. [3] Bu değerlendirme ile çevre deneyimi akılcı estetik bakışla ele alınmış olur. İYTE lojmanlarının çevresi iyi yapılanmış ve doğal yerleşimle çevrenin özellikleri bozulmamıştır. Yeşil doku ve araziye zarar verilmemiş olması çevreye duyarlılığın bir göstergesidir. Mimari yapılar çevre ile bütünleşmiştir, çevre silüeti ile uyum içindedir. Kişilerin duyumsamalarıyla ilgili duygusal, biçimsel ve simgesel değerlendirmeler ilerideki çalışmaların konusuna bırakılmıştır.

4.2. Konut, doğa, biçim ilişkisi ve İYTE lojman yapıları

Doğada tüm bitkilerin kendi tohumundan canlanarak ortaya çıkması gibi bitkinin biçimi de onun tohumunun içinde, gizil gücündedir. Bitki toprakla birlikte büyüme gücünü bulur. Dış etkiler yalnızca, bitkinin çevresi içindeki biçimini belirler. Mimari çevre de, konut çevresi de bitki gibidir. Konutun niteliği, orada yaşayan insanların gizil gücünün içinde bulunur. Çağın hedefi, yaşam veren toprağa benzer. Dış etkiler, konutun çevresine uygunluğunu belirler. Yaşamı anlamak ve yaşamı dile getirebilmek için konutu ve onun biçimini düşünmek, insanın büyük sanatıdır. Konut tasarımı ve bu yaratıcı amacı oluştururken bilinçaltı, bilinçli, kendine göre bilinçli olarak üç aşamadan geçer. Tasarım biçiminde de kuru-uygulamalı, gerçekçi-taklitçi, yüzeysel-süsçü aşamalardan geçer. Doğa tüm biçimler için olduğu gibi mimarlık için de ana kaynaktır. İnsan doğanın parçasıdır ve bunun içinde barınacağı konutu oluştururken de doğada gizli ve ona bağlı yasalar ve onların altında yatan düşüncelerin ruhunu oluşturması gerekmektedir. İnsan varoluşunun başlangıcında barınağını oluştururken –ilkellik zamanlarında- doğaya daha yakındı. Ne yapmaya çaba ve girişim içinde bulunursa, o içgüdü ile tam, gerçek ve doğa yasaları ile bir uyum içindeydi. İnsan aşama aşama yükselerek, daha üst bir gelişme düzeyi alıncaya kadar, hep doğa yasalarını kendiliğinden sezmekte ve konutunun biçimi de köklü bir kişilik ve anlam taşımaktaydı. Ama daha sonra insan doğayla bağlantısını yitirdi ve doğanın rehberliğinden yoksun kalıp bunun sonucunda konutun oluşumunda içgüdü duyarlıklarında yitirilenler en sert biçimde duyumsandı. Bilincin daha keskin algılama ve düşünme gücüyle (zihni) yargılara kavuşabilmek, duygusal ve içgüdüsel körlenmeye bağlıdır. Ne kadar çok düşünür ve usa vurulursa, duyguların insanın devinimlerini yönetme olasılığı azalır. Bu bir olgudur. İlkellikten uygarlığa uzanan yolda, insanın doğal birçok içgüdüsel özelliği yok olmuştur. Konut tasarımı için doğadan yararlanma yönünden konuya bakılınca, köklü ve etkili bir öğe olarak doğanın biçim zenginliği ortaya çıkar. Doğanın zenginliği her durumda başka ve dikkate değer biçimlerdedir. Bu biçimlerin arkasında dışavurumunun anlamını taşıyan bir ‘düzen’ ile oluşmuştur. Bir konutu oluştururken de söz konusu olacağı gibi, doğada ayrıntıların güzelliği, doğayı oluşturmak için yeterli olmaz, yeter ki ayrıntılar arkasında onları bir arada tutan özel bir bağlantı olsun ve tümü birden bir düzenin kusursuz bir görünüşü olsun. Önceki kuşaklar geleceğe düşüncelerini, duygularını, amaçlarını sessiz dil ile biçim ile anlatırlar.

Herhangi bir çağın uygarlığının biçim anlatımı, o çağın düşünsel özelliklerini taşır. Doğa biçimin kaynağıdır. İnsan doğanın parçasıdır ve bunun için de hiç kuşkusuz, doğada gizli ve ona bağlı yasalar ve onların altında yatan düşüncelerin ruhunun insanın yaşamıyla uyumlu olması gerekmektedir. [4] Kemal Aran, “Barınaktan Öte” kitabında şöyle der; geleneksel yaşam biçiminde insan, her esintinin yönünü, ışık ve gölgenin döngüsünü, sıcak ve soğuk havanın inişini ve çıkışını gözlemler ve belleğinde tutar. Malzemelerin emici ve yansıtıcı özellikleri ve hava koşullarına dayanıklılığı ve güvenle iklimle birlikte kullanılabilmesi, kuşaklar boyunca bir deneyim olarak gelir.[5]. Christopher Alexander da “Timeless Way of Building” adlı kitabında doğanın ve doğa ile bütün olmanın önemini anlatırken şunları söyler; Bir insan içten olduğunda, kendine de doğrudur, içsel güçleri açısından da doğrudur, içinde bulunduğu durumda doğayla özgürce uyumla davranabilir, böyle olduğunda o insan canlı, yaşam doludur.[6]. İYTE lojmanlarına konut, doğa ve biçim açısından bakıldığında, konutlar oldukça kısıtlı bütçeli tasarım özellikleriyle doğanın biçim özelliklerinin dışına hiç çıkmamış ve doğanın biçimlerinin önüne geçmeye çalışmamıştır. Yapıların yerleşimi, doğanın topografik eğimine uygun olarak yapılmıştır ve yapı kesitlerinde de tasarım doğanın eğimine göre tasarlanıp uygulanmıştır. Bu nedenle doğanın yüksekliklerine ve doğayla uyumlu olarak yapılar teraslarıyla birlikte, bir katlı ve en çok iki katlı yapılarıyla, olabildiğince, doğayla, toprakla, esintiyle, suyla iç içe ve yakın bir yaşam oluşturmaya çalışılmıştır.

4.3. Konut kültürü, kullanıcı ve İYTE lojman yapıları

Geleneksel ağırlıklı yaşam biçiminde kültürün bir yanı doğayla bütünleşir. Kültürün bir yanı da, doğayı denetimine almak için uğraşır. Bu denetim için yaratılan her şey ve bu çaba sonunda beliren anlamlar, değerler ve kurallar ortaya çıkar. Bu da, toplumsal değişmeyi doğurur ki, temelinde yapım yöntemlerinde değişme ile oluşur, insanlar arası ilişkiler de bundan etkilenecek değişir. Toplumsal değişme ile bireyler arasındaki ilişkiler değişmektedir. Bu değişim, hem üretim ve mülkiyet ilişkisinin değişmesine, hem de anlamların, değerlerin kuralların değişmesine bağlıdır. Toplumsal değişimlerin temelinde her alandaki yapım yöntemlerinin (teknolojinin) ve toplumsal düşüncelerin(ideolojinin) değişimi yatar. Değişimin başlamasıyla birlikte yapım yöntemleri ve toplumsal düşünme yöntemleri birbirini etkilemeye başlar. Modernizm sonrası Türk toplumu çok çeşitli kimlikler ortaya koymaktadır. Kentli insandan, kırsal yöre insanına geleneksel olarak ayrımlar ve yaşam biçimi açısından da çok değişiklikler gözlenmektedir. Kent insanının, dünyaya bakış açısı, toplumsal düşüncesi ve ülküleri (idealleri), inançları açısından değişiklikler gösterdiği gözlenmiştir. Türk toplumu önümüze bir kültürel mozaik sunmaktadır. Türk insanının kültürel kimliği, gelenekselden bilgi toplumuna doğru bir geçiş dönemi yaşamaktadır. Kent insanı son yenilikleri iletişiminin kolaylaşmasıyla, rahatça izleyebilmekte ve yeni duyarlıklara ve teknolojiye açık olmaktadır. Ancak kırsal yöre insanı için aynı şey söylenemez. Batı eski dönemlerde kırsal, kentsel farklı her olanağı, her yöreye götürerek çözmüştür. Toplumumuzun da aynısını bölge ve yörelerinde uygulaması gerekir. Anadolu'nun mekânsal zenginliği göz ardı edilmeden insanların konuya yaklaşması daha anlamlı olacaktır. Kentli ve kırsal insanın da kültürel yapımıza, estetik duyarlıklarımıza ve tarihi köklerimize sahip çıkacağı ortam ve yapı çevresini oluşturmak görevi topluma, devlete, kurumlara, kent plancılara ve mimarlara düşmektedir [7]. Kurokawa Japan Architect'teki makalesinde geleneksel, evrensel mimarlık ve modernizmin eleştirisini yapar, bu makalede öz olarak, ülkelerin geleneksel kültürlerini korumakla birlikte evrensel değerlerle birlikte mimarlıkta da, bir simbiyoz oluşturulması gerekliliğinden söz etmiştir. Evrensel ve geleneksel mimarlığın simbiyozunun gelecek mimarlığın kaçınılmaz gelişmesi olduğunu ve gerekliliğini kuramsal olarak anlatmıştır.[8]. Cengiz Bektaş da kitabında, insanın dünyasının kültür dünyası olduğunu, yaşayacağı çevreyi yarattığını, yarattığı çevrenin onu etkilediğini, biçimlendirdiğini ve yeniden yarattığını ve bunun birbiri içinde bir akış olduğunu, insanın çevreyi, çevrenin insanı yarattığını söylemiştir.[9]. İYTE lojman yapılarına konut kültürü, kullanıcı açısından bakıldığında yapıların geleneksel özellikler değil evrensel özellikler gösterdiği söylenebilir.

Ancak tek katlı ve iki katlı tasarlanmaları nedeniyle doğayla daha iç içe olmasına bakıldığında geleneksel yaşamın doğayla iç içe özelliğini bir ölçüde yerine getirdiği görülmektedir. İki katlı yapılarda koridor olmaması ve üç ayrı düzeyinde merdiven holü yoluyla görsel ilişkide olabilme özelliği, geleneksel yapıların mekân düzenlemesiyle benzeştiği gibi, evrensel kentli modern yaşamına da uyum göstermiştir. Üniversite çalışanlarının, daha çok da öğretim üyelerinin evleri olarak işlev yerine getiren bu lojmanlar kırsal ve kentli yaşamı bir yerde bütünleştirerek, kentli insana kırdı yaşama olanağını vermektedir. İç mekânında kentli insan yaşam niteliği sürerken, kırsalın da özgürlüğünü duyumsayabilmektedirler.

5. Sonuçlar

Bütün mimari tasarımlarda olduğu gibi, konut yapılarının tasarımında da, üç ana öge önemlidir. Bunlar öz-işlev, biçim, kültürdür. Estetik bu üç ana ögeyi de içinde barındırmaktadır. Çalışmanın amacı konut mekân üretiminde tasarım-işlev, biçim, kültür ve doğa açısından çeşitli bakış yönlerini belirlemek ve araştırmak olmuştur. Çalışmadaki amaç ve yöntem ile günümüzde konut yapıları nesnel yönden değerlendirilmiştir. Bulgular ve tartışmadan elde edilen verilen aşağıdaki biçimde tablolara aktarılmıştır. İşlev açısından konut yapıları önceleri sosyal gereksinimleri kent olanaklarından sağlamaları düşünülürken, kentlerin yoğunlaşması ve konut yerleşimlerine yeterince yer kalmaması nedeniyle kent dışına kurulmaya başlandığından beri tüm sosyal işlevleri, barınma, spor, yeme-içme, çok amaçlı salonlarıyla bir küçük kent gibi düşünölmeye başlanmıştır. Mimarlıkta işlev, tümüyle biçimlendirme kuralları, yöntemleri, yapı olanakları, malzeme, oylum (hacim), mekân oluşumu, sanat gibi bileşenlerden oluşmaktadır. Yapının amacına uygun yapılması işlevin gereği gibi yapıldığını gösterir. Mimarlıkta işlev yerine getirilirken kullanılan oranlar da insanın ruhuna seslenmelidir. İşlev; uzunluk, genişlik, yükseklik, zaman, komşuluk, yakınlık ilişkileri, ışık, ses, hava ve iklim özellikleri göz önüne alındığında son biçimini almış olur. Tüm bu boyutların ele alınmasında hiç bir zaman tam bir yöntem (çıkart yol) söz konusu değildir. Mimarlıkta tarihsel sürekliliği sürdürmek için yapının özünden yararlanmak gereklidir, geçmişe, teknolojisine, malzemesine, zevki ile öykünme (taklit) izlenmesi gereken yol değildir. Geleneksel mimarideki ipuçları ve köprübaşları çağdaş mimarlık için sağlıklı bir tarihsel sürece katkıda bulunur. Biçimin en önemli kaynağı doğa olduğundan, doğanın içinde biçimi belirleyen bütün özün var olması işin ana noktasıdır. Biçim, mimarlıkta görsel betimleme olarak, arka planda, kültürü, doğayı, içgüdüleri, zamanı, göçleri, işlevi, gelenekleri taşımalıdır. Biçim, işlevi sağlayıp, fiziksel ve ruhi olarak anlam bulmalı ve gerçek değerini kazanmalıdır. Biçim her çağın düşünsel ve ruhi niteliklerini taşıyarak insan kültüründen yaşamsal anlamlar getirmelidir. Modern mimarlık ve modern yaşam her ne kadar insanı doğadan uzaklaştırıp doğaya egemen olmaya çalışsa da, doğa her zaman işlevi ve biçimi etkileyen bir öge olarak kalmalı ve içindeki özü insanların yapılarında, konut yapılarında kullanmalarına yardımcı olmayı sürdürmelidir. Gelecekte, şimdi gereğini duyduğumuz gibi, belki daha da derin bir kültür atılımı araştırmasının gerekliliği ortaya konacaktır. Bu gerekliliğin, milyonlarca insana huzursuzluk getirmiş olan makineleşme ve teknolojinin fiziksel yararlarından ve sakıncalarından daha önemli olduğu anlaşılacaktır. Tüm bu gelişmeler bu biçimde sürdüğünde, biçim gelişmesi de insan yaratıcılığına kültürel önemi olan şeyler verebilecek kanallara çevrilmiş olacaktır. Her şey çağın ruhunda yatmaktadır. Bu ruh uygarlığın sona doğru yollanmakta olduğunu gösteriyorsa, bu yaratıcı zihniyetin üretkenliğini yitirdiğini gösterir ve son yazılmıştır. Her zaman uygarlığın bir geleceği vardır. Geleceğe olumlu gözlerle bakıldığında, bu iyimserlik, yeni işlere esin kaynağı olacak geniş bir yoldur, kötümserlik uygarlığın yokuş aşağı gitmesinden başka bir işe yaramaz. Ülkemizde ve dünyanın birçok yerinde yaşanan krizlerin geçmesi sonrası, tüm ülkelerde insanlığın gerçekten kültürel önemi olan bir düzeye biçimsel, kültürel ve doğayla uyumlu gelişme açısından da, yükselmek için yeterli içten yürekleri ve yaratıcılığı içinde barındırması gerekmektedir. İYTE lojmanları yapıları doğayla bütünleşmiş, kısıtlı bütçe ve kısıtlı iç mekân büyüklüğüyle, kentli yaşamını kırsalla bütünleştirmeye çalışmakla, uygulamaya bir katkı sunma amacıyla değerlendirilmiştir.

Teşekkür

Bu makalede, DEÜ Mimarlık Fakültesi Bina Bilgisi Ana Bilim dalında Doç. Dr. Nerime Cimcoz danışmanlığında, Ayşen C. Benli tarafından hazırlanan “Günümüz Mimarlığında Üniversite Binaları İçin Estetik Ölçütlerin Değerlendirilmesi” başlıklı Doktora tezinden yararlanılmıştır. Ayrıca, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Rektörlüğü Yapı İşleri Teknik Dairesinde, Ekim 1994 ile Aralık 2013 tarihleri arasında Dr. Mimar olarak çalışan Ayşen C. Benli'nin mimari proje müellifi olarak yaptığı Üniversite lojmanları yapılarından örneklemeye hazırlanmıştır. DEÜ'de danışmanım Doç. Dr. Nerime Cimcoz'a ve İYTE Yapı İşleri Teknik Dairesinde çalışmalara katkıda bulunan herkese teşekkürlerimi sunarım.

Referanslar

- [1] Gür, Öymen, Ş., Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü, Yapı Endüstri Merkezi, İstanbul. (2000).
- [2] Tunali, İ., Estetik, Remzi Kitabevi, İstanbul, (1998).
- [3] Lang, J., Urban Design, The American Experience, Van Nostrand Reinhold, USA, (1994).
- [4] Saarinen, E., Form Araması(Çeviren: M. Akdoğan), İskender Matbaası, İTÜ Mimarlık Fakültesi, (1967).
- [5] Aran, K., Barınaktan Öte Anadolu Kır Yapıları.(Beyond Shelter, Anatolian Indigenous Buildings), İstanbul, Türkiye: Tepe Mimarlık Kültürü Merkezi, (2000). 975-946-44-2-X
- [6] Alexander, C., The Timeless Way of Building, Oxford University Press New York, (1979).
- [7] Benli, A. C., Günümüz Mimarlığında Üniversite Binaları İçin Estetik Ölçütlerin Değerlendirilmesi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, DEÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Bina Bilgisi, Fen Bilimleri Enstitüsü, (2003).
- [8] Kurokawa, K., Modernizmin Eleştirisi ve Bilgi Toplumunun Mimarlığı Hakkında Görüşler, (Towards the Evocation of Meaning). (Çeviren: Ayla Çevik). Japan Architect, Cilt ve sayı 8-August(Ağustos), (1989) sayfalar 6-13.
- [9] Bektaş, C., Taş-Ahşap-Cam, Arkeoloji ve Sanat yayınları, (2016) 978-605-396-402-5

YAYIN KOŞULLARI

- 1.Gönderilecek makalelerde alanında bir boşluğu dolduracak özgün bir araştırma sonuçlarını içermesi şartı aranır.
- 2.Yayın Kurulu, dergiye gönderilen makaleleri öncelikle yayın ilkeleri, dergi kapsamı, bilimsel içerik ve şekil açısından inceler. Ön incelemeden geçen makaleler değerlendirilmek üzere en az 2 hakeme gönderilir. Eserin dergiye kabul edilebilmesi için iki hakemden de olumlu değerlendirme alması gerekir. Gerekli görülmesi durumunda üçüncü hakemden de değerlendirme sürecine katkı sağlaması istenebilir. Son karar editöre aittir.
- 3.Yayınlanmak üzere gönderilen makalelerin daha önceden yayımlanmamış olduğu ve intihal içermediği iThenticate programı aracılığıyla teyit edilir. Benzerlik raporu dergi editörleri tarafından kontrol edildikten sonra referanslar hariç benzerlik oranı % 20 ve altında çıkan makaleler değerlendirilmek üzere hakemlere gönderilir. Sonucu referanslar hariç % 20 üzerinde çıkan makaleler için yazardan düzeltme talep edilir. Gerekli düzeltmelerin 30 gün içerisinde yapılmaması durumunda makale reddedilir.
- 4.Makale yazarlarından değerlendirme ve yayın işlemleri için herhangi bir ücret talep edilmez.
- 5.Makalelerin tüm sorumluluğu ilgili yazarlara aittir. Makaleler uluslararası kabul görmüş bilimsel etik kurallarına uygun olarak hazırlanmalıdır. Gerekli olması halinde Etik kurul Raporu'nun bir kopyası eklenmelidir.
- 6.Dergide yayınlanan yazılar ayrıca elektronik ortamda (<http://dergipark.gov.tr/hafebid/>) yayımlanır.
- 7.Bireysel kullanım dışında, Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi'nde yayınlanan makaleler, şekiller ve tablolar yazılı izin olmaksızın çoğaltılamaz, bir sistemde arşivlenemez veya reklam ya da tanıtım amaçlı materyallerde kullanılamaz. Bilimsel makalelerde, uygun şekilde kaynak gösterilerek alıntılar yapılabilir.

YAZIM KLAVUZU

Çalışmanın Türkçe İsmi Her Kelimenin İlk Harfi Büyük (Bağlaçlar Hariç) ve “Times New Roman” Fontunda 14 Punto Olacak Şekilde

Birinci YAZAR1*, İkinci YAZAR2, Üçüncü YAZAR1

1Üniversite, Fakülte ve/veya Bölüm, Şehir, Ülke ORCID ID: orcid.org/ 0000-0000-0000-0000
ORCID ID: orcid.org/ 0000-0000-0000-0000

2Üniversite, Fakülte ve/veya Bölüm, Şehir, Ülke ORCID ID: orcid.org/ 0000-0000-0000-0000

Geliş Tarihi: XX.XX.20XX

Kabul Tarihi: XX.XX.20XX

*Sorumlu Yazar e mail: xxx@xxx.xxx

Atıf/Citation: Yazar, B., Yazar, İ., Yazar, Ü. “Çalışmanın Türkçe İsmi Her Kelimenin İlk Harfi Büyük (Bağlaçlar Hariç) ve “Times New Roman” Fontunda 14 Punto Olacak Şekilde”, Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi 2020, 3/2: 309-316

Araştırma/ Derleme Makalesi / Research/ Review Article

Özet

Bu Microsoft Word belgesi Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü tarafından yayınlanan Fen Bilimleri Dergisi'ne gönderilecek olan makaleler için örnek olması amacıyla hazırlanmıştır. Dergimizde yayınlanmak üzere gönderilen makalelerin bu şablona göre düzenlenmeleri gerekmektedir. Özet kısmında çalışmanın yenilikleri ve temel bulguları vurgulanmalıdır. Türkçe ve İngilizce özet kısımları Times New Roman yazı tipi ile yazılmalı ve 10 punto büyüklüğü seçilmelidir. Yazım metni iki tarafa yaslanmalıdır. Özet bölümünün yazımında tek satır aralığı seçilmelidir. Makale özetinin 100 ila 200 kelime arasında olmasına dikkat edilmelidir. Türkçe ve İngilizce özetlerin 1 (bir) sayfayı geçmemesi gerekmektedir. Makalenin İngilizce olarak sunulmak istenmesi durumunda başlık, özet ve anahtar kelimelerin önce İngilizcelerin sonra Türkçelerinin verilmesi gerekmektedir. Anahtar kelime sayısı en az 3 en fazla 6 olmalıdır. Anahtar Kelimeler: Anahtar kelime 1, Anahtar kelime 2, Anahtar kelime 3.

Çalışmanın İngilizce İsmi Her Kelimenin İlk Harfi Büyük (Bağlaçlar Hariç) ve “Times New Roman” Fontunda 14 Punto Olacak Şekilde

Abstract

Bu Microsoft Word belgesi Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü tarafından yayınlanan Fen Bilimleri Dergisi'ne gönderilecek olan makaleler için örnek olması amacıyla hazırlanmıştır. Dergimizde yayınlanmak üzere gönderilen makalelerin bu şablona göre düzenlenmeleri gerekmektedir. Özet kısmında çalışmanın yenilikleri ve temel bulguları vurgulanmalıdır. Türkçe ve İngilizce özet kısımları Times New Roman yazı tipi ile yazılmalı ve 10 punto büyüklüğü seçilmelidir. Yazım metni iki tarafa yaslanmalıdır. Abstract bölümünün yazımında tek satır aralığı seçilmelidir. Makale özetinin 100 ila 200 kelime arasında olmasına dikkat edilmelidir. Türkçe ve İngilizce özetlerin 1 (bir) sayfayı geçmemesi gerekmektedir. Makalenin İngilizce olarak sunulmak istenmesi durumunda başlık, özet ve anahtar kelimelerin önce İngilizcelerin sonra Türkçelerinin verilmesi gerekmektedir. Anahtar kelime sayısı en az 3 en fazla 6 olmalıdır.

Keywords: Keywords 1 , Keywords 2 , Keywords 3.

1.Giriş

Ana metin, A4 kağıt boyutuna 2 cm kenar boşlukları ile 12 punto yazı büyüklüğünde Times New Roman yazı tipi ile 1 satır aralığı ve her iki yana yaslı şekilde yazılmalıdır. Ana bölüm başlıkları numaralandırılmalı, kelimelerin ilk harfleri büyük olmalı ve koyu (bold) karakterde yazılmalıdır. Ana bölüm başlığından sonra 1,5 satır aralıklı boşluk bırakılarak metne geçilmelidir. Başlıkla üst metin arasında da bir satır boşluk bırakılmalıdır. Paragraflar arasında boşluk bırakılmamalıdır. Çalışmanın İngilizce olarak sunulmak istenmesi durumunda bölüm başlığı “Introduction” olarak verilmelidir. Bu bölümde çalışmayla ilgili yeterli literatür bilgisi verilmeli ve çalışmanın gerekçesi belirtildikten sonra amacı vurgulanmalıdır. Ancak konu ile ilgisi olmayan ve gereğinden fazla literatür bilgisi vermekten kaçınılmalıdır.

2. Materyal ve Metot

Bu bölümde, uygulanan yöntemler ve teknikler anlaşılır bir şekilde verilmeli ve metin “Times New Roman” yazı tipinde 12 punto büyüklüğünde ve tek satır aralıkla yazılmalıdır. Metinle ilgili olarak Giriş bölümünde yapılan açıklamalar bu bölüm için de geçerlidir. Başlıkta bağlaç haricindeki tüm kelimelerde ilk harf büyük yazılmalıdır. Çalışmanın İngilizce olarak sunulmak istenmesi durumunda bölüm başlığı “Material and Method” olarak verilmelidir. Bölüm içeriğinde alt bölüm başlıkları açılması mümkündür.

2.1. Materyal ve metot alt başlığı

Materyal ve metot bölümünde alt başlık altında bilgi verilmek istenmesi durumunda alt başlık “Times New Roman” yazı tipi, 12 punto ve kalın olarak yazılmalıdır. Alt başlığın ilk kelimesinin ilk harfi büyük, geri kalan kısmı ise küçük harflerle yazılmalıdır.

2.2. Şekiller, Tablolar ve Denklemler

Şekiller grafik, diyagram, fotoğraf, resim ve harita şeklinde olabilir. Şekil yazısı şeklin alt kısmına yazılmalıdır. Hem şekil hem de şekil yazısı sayfaya ortalanmalıdır. Şekil yazıları okunaklı olmalıdır. Şekil ile üst metin arasında 1 satır boşluk bırakılmalıdır. Şekil yazısı ile alt metin arasında da 1 satır boşluk bırakılmalıdır. Şekil yazısı 11 punto olarak yazılmalı ve aşağıdaki örnekte (Şekil.1) olduğu gibi verilmelidir. Metin içerisinde şekillere atıfta bulunulmalıdır.

Şekil 1. Örnek Resim

Tablolar açık çerçeveli tercih edilebilir. Tablo yazısı tablonun üst kısmına yazılmalıdır. Hem tablo hem de tablo yazısı sayfanın soluna hizalanmalıdır. Tablo yazısı ile üst metin arasında 1 satır boşluk bırakılmalıdır. Tablo ile alt metin arasında 1 satır boşluk bırakılmalıdır. Tablo yazıları tercihen 11 punto ile yazılmalı ve tek satır aralığı seçilmelidir. Metin içerisinde tablolara atıfta bulunulmalıdır.

Tablo 1. Tablo Başlığı

Sütun Başlığı	Sütun Başlığı	Sütun Başlığı
Bilgi satırı	Bilgi satırı	Bilgi satırı
Bilgi satırı	Bilgi satırı	Bilgi satırı
Bilgi satırı	Bilgi satırı	Bilgi satırı
Bilgi satırı	Bilgi satırı	Bilgi satırı

Denklemler sırasıyla 1'den başlanarak numaralandırılmalıdır. Denklem sola yaslanarak yazılmalı ve denklem numarası sağ kenara yerleştirilmelidir. Denklem ile metin arasında üstten ve alttan birer satır boşluk bırakılmalıdır. Denklemler resim formatında olmamalıdır. Word denklem düzenleyicisi tercih edilebilir.

$$E=mc^2$$

(1)

3.Bulgular

Bu bölümde çalışma sonucunda elde edilen bulgular çalışma sırasına göre sunulmalıdır. Çalışmanın İngilizce olarak sunulmak istenmesi durumunda bölüm başlığı "Results" olarak verilmelidir.

4.Tartışma

Bu bölümde, yapılan çalışmadan elde edilen bulgular bilimsel ilkelerin ışığı altında önceki verilerle karşılaştırılarak irdelenmelidir. İstenilmesi halinde, elde edilen bulgular ve bunların irdelenmesi Bulgular ve Tartışma başlığı altında da verilebilir.

5.Sonuçlar

Bu bölümde çalışmadan elde edilen özgün sonuçlar bir sıra dâhilinde sunulmalıdır. Çalışmanın İngilizce olarak sunulmak istenmesi durumunda bölüm başlığı "Conclusions" olarak verilmelidir.

Teşekkür

Bu bölümde, çalışmada yardım ya da destekleri bulunan kişi veya kişilere ya da kurum yetkililerine teşekkür edilebilir. Çalışmanın İngilizce olarak sunulmak istenmesi durumunda bu bölümün başlığı "Acknowledgment" olarak verilmelidir.

Kaynaklar

Çalışmada yararlanılan kaynaklar kullanım sırasına göre numaralandırılarak verilmelidir. Ancak Özet bölümünde kaynak gösterilmez. Kaynak numaraları köşeli parantez içerisinde gösterilmelidir. Kaynakların tamamı çalışmanın son sayfasındaki "Kaynaklar" başlığı altında, makale içerisindeki kullanım sırasına göre aşağıdaki örneklere uygun biçimde verilmelidir. Kaynaklar "Times New Roman" fontunda 10 punto olarak yazılmalıdır. Kaynak numaraları otomatik numaralandırma ile eklenmelidir ve her referans arasında 6 punto boşluk olmalıdır. Çalışmanın İngilizce olarak sunulmak istenmesi durumunda bölüm başlığı "References" olarak verilmelidir.

Periyodik yayımlar:

[1]Soyadı, A., Soyadı, B. B., ve Soyadı, C.,. Yayınlanan makalenin adı, Makalenin yayımlandığı dergi adı, Cilt ve sayı numarası 7(1), (yıl) sayfa numarası aralığı 1-12. Doi:

Kitaplar:

[2]Soyadı, A. A., Kitap adı, Yayınevi, Kitabın basıldığı yer, (yıl).

Sempozyum, Kongre, Bildiri:

[3]Soyadı, A., Soyadı, B. B., ve Soyadı, C., Yayınlanan bildirinin adı, Bildirinin yayımlandığı sempozyum kongre, toplantı ya da konferans adı (s. 1-12), (yıl, Ay), Şehir, Varsa üniversite veya kuruluş.

Tez:

[4]Soyadı, A. A., Yüksek Lisans veya Doktora tezinin adı, Tezin türü, Üniversite, Enstitü, (yıl).

Web sitesi:

[5]<http://www.halic.edu.tr>, (Erişim tarihi:).

Prof. Dr. Emine Esra KASAPBAŞI
Editör

Doç. Dr. Alireza SOURİ
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa DENİZ
Editör Yardımcısı

e-posta: fd@thalicedu.tr <http://dergipark.gov.tr/hafebid>
Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi
Haliç Üniversitesi, Güzeltepe Mahallesi, 15 Temmuz Şehitler Caddesi,
No 15 34060 – İSTANBUL Tel: 212 924 24 44